

HRVATSKI glasnik

Godina XXII, broj 9

1. ožujka 2012.

cijena 100 Ft

U Budimpešti je 24. veljače boravila ministrica vanjskih i europskih poslova Vesna Pusić. Doputovala je na poziv mađarskog ministra vanjskih poslova Jánoša Martonyia

Foto: MTI, Lajos Soós

 Baština, prilog Hrvatskoga glasnika
I-VIII. Pokladni običaji Hrvata u Mađarskoj, dio tradicijske kulture

Komentar

Kada bude priznat gradišćanski kazališni amaterizam?

Hrvati u zapadnoj Ugarskoj imaju čut za kazališće. Pulzira im krv za teatrom. Uzrujanost je u ovakovu dob svenek pipajuća u svakoj dvorani, kade se nek čeka da se konačno razvliču firongi, nažu se reflektori i začme se predstava. Bilo to u Nardi, Gornjem Četaru, Koljnofu, ali va Prisiki, ili Hrvatskom Židanu. U cijeloj Ugarskoj kazališni amaterizam u današnjici cvate samo u Gradišću, i to u dvi mjesti. Samo u Hrvatskom Židanu i Petrovom Selu. Zašto uprav u ovi seli? Vjerojatno zavolj odanosti društvu, jeziku i kazališnoj daski. U dvi društvu imamo agilne i kreativne redateljice. Zamislite, žene, ke jur već ljet dirigiraju ekipu oduševljenih glumcev različite generacije. Što je nek tira svako ljet da svoje drago vrime potrošu na probi za štanje, u dosadnom ponavljanju pojedinih scenov i da svako ljet imaju volju naučiti se kusić, koji zna durati i prik dvi ure. Ofruju, alduju nešto svoje, žrtvuju se i oni sami za jedan vekši cilj da druge razveselu, da publiku od juga do sjevera donesu presenećenje, smih, negda-negda i suze u oči. Jednostavno, dobrovoljno daruju vlašće ljude. U današnje vrime sebičnosti jako je rijetko da se najdu još takovi aktivisti ki su pripravnici učiniti nešto za druge. Pri tom pak i nesvisno sačuvaju moćne stvari ke nimaju svoju cinu. A to je ne samo zajednički duh i okupljanje u društvu, nego i polaganje svoje na svetom oltaru narodne kulture i hrvatske riči. Igrokazačko društvo u Petrovom Selu i Kazališno društvo Hrvatskoga Židana se je narodilo i živi iz oduševljenosti tih ljudi kim je najveća hvala, čut pripadnosti jednom društvu, božanje publike i smih na licu gledatelja. Sami se financiraju, iz dobrovoljnih darov plaćaju putne stroške. Na potporu ni ot kud ne moru računati. I zato nam moru boliti i riči Jadranke Tot, redateljice židanske grupe, ka je prilikom našega razgovora sramežljivo i tiho rekla da po nje mišljenju gradišćanski kazališni amaterizam, u hrvatskom krugu u Ugarskoj, apsolutno nije priznat. Slažem se s njom i imam neku čut deǎa-vua, kad opet moram napisati da ove dvi grupe prez znanja jezika ne bi se mogle postaviti na pozornicu jer im je jezik kruh, ne tako kot na peldu folklorošem, jačkarom, ali tamburašem. Još su brojni ansambli dobivali nagrade, odličja, dokle naši amateri su u tom smislu neotkriveni! S tim ne želim reći da ne treba podupirati tamburaše i tančoše, treba, samo u djelatnosti jedne zajednice ipak sidi na vrhu ona sekcija ka se bavi s jezikom, očuvanjem materinske riči, održavanjem hrvatske samosvisti. Dobro je rekao Štefan Krizmanić, židanski poglavar na kraju premijere domačega društva da bogatstvo jednoga sela se ne more miriti u pinezi, samo u ljudi ki tamo živu. I Hrvatski Židan je bogato selo jer još svenek ima takove ljude ki znaju i kanu obradovati i razveseliti svoje seljake, tovaruše, poznanike, a i cijelu regiju. Za to je zahvalnost sela preskromna, jer ove ljude ki srcem i dušom igraju i nije im žao za potrošene ure na probi, putovanju i predstavi, triba zdignuti visoko, zeti je uzorom i naglasiti na svakom koraku s velikim poštovanjem, koliko su nam dragi i vridni u njevom zalaganju. „A naš teatar je dio naše kulturne stvarnosti, zapravo je prekrasan kus naše današnje literature, kita ku/koju smo si sami zacipili na naš stari narodni panj, i ka/koja nam je procvala u zvanarednoj lipoti“, piše Nikola Benčić u svojoj knjigi Gradišćanskohrvatsko narodno kazališće. Zato bi morali konačno i visoki krugi upametzeti da se brinuti treba ne samo za profesionalno kazališće, nego i za jednostavnije teatriste, dobrovoljce ki prez filera i velike plaće i dosad prez nikakovoga hrvatskoga priznanja zabavljaju nas i uču na lipu rič gradišćansku publiku, više od dvajset ljet.

-Tiho-

„Glasnikov tjedan“

U veljači je jedan dan svijet odvojio i obilježava ga kao Međunarodni dan materinskoga jezika – 21. veljače. Naime UNESCO je 1999. godine na 30. zasjedanju Glavne skupštine, na prijedlog Bangladeša, proglasio dan 21. veljače Međunarodnim danom materinskoga

jezika. Važnost toga dana potvrđena je 2001. godine klicanjem na 31. Glavnoj skupštini. Tada je usvojena Deklaracija o kulturnoj različitosti, gdje u 5. članu piše: «...svakoj se osobi mora omogućiti izražavanje i stvaranje djela na jeziku koji izabere, posebice na materinskome jeziku...» Tako se od tada slavi Međunarodni dan materinskoga jezika, poradi unapređivanja, učenja i razvoja materinskog jezika te njegovanja jezične i kulturne različitosti i višejezičnosti. Je li to pomodarstvo ili nam doista treba podsjetnik da obilježimo ono što nas čini posebnima, jedinstvenima i bogatima? UNESCO-ov dokument iz 1970. govori kako «Materinski jezik označuje put ljudskog bića i pomoću njega ono ulazi u društvo, čini svojom kulturu grupe kojoj pripada i postavlja temelje razvoju svojih intelektualnih sposobnosti.»

Možemo zaključiti još jednom kako je materinski jezik blago prema kojemu se svaki čovjek mora odnositi i s ljubavi i s poštovanjem. Je li odista tako činimo? Omogućeno li nam je to činiti? Kažu kako bi prosječan građanin Europe bio iznenađen kada bi saznao kolikim je ljudima to onemogućeno i u samoj Europi. Živimo u prostoru etničkog pluralizma već stoljećima, demokratski pluralizam učimo, a nikako da ga naučimo. Etnički pluralizam može biti prostor napretka, ali i izivljavanja i strahova, zatomljivanja, i bježanja iz mogućnosti koje pruža. Bitna je sastavnica

etničkog pluralizma i različitost jezika, kultura i praksa koje određuju identitete uz toleranciju, empatiju, otvorenost, uvažavanje drugačijega. Drugačijega kao posebnosti mozaika koji sjaji najljepšim sjajem na karti svijeta kao protuteža svim mogućim totalitarizmima. U povijesti, sadašnjosti i budućnosti. Drugačije kao bogatstvo globaliziranog 21. stoljeća. Jezik je prostor kreativnosti, kulturnološki kod, neophodan za razumijevanje i upoznavanje kolektivnog sjećanja njegova nositelja, preduvjet razvoja komunikacijskih vještina, on oblikuje svi-

«...svakoj se osobi mora omogućiti izražavanje i stvaranje djela na jeziku koji izabere, posebice na materinskome jeziku...»

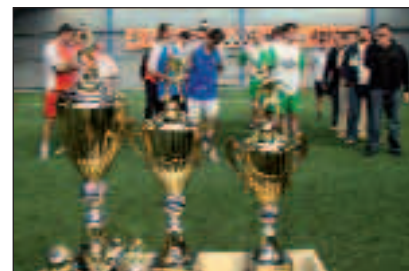
jest pojedinca. Kada velimo materinski jezik, označavamo prvi jezik koji neka osoba nauči u svojoj obitelji kao temeljnoj postaji znanja i prenošenja materinskoga jezika i kulturne prakse koja «oblikuje» jezik. Jer upravo nas jezik čini onima što jesmo, a štiteći jezik, štimo sebe, rekla je u povodu Međunarodnoga dana materinskog jezika glavna ravnateljica UNESCO-a Irina Bokova ističući da je jezična raznolikost naše zajedničko nasljeđe. Upozoravajući da je to nasljeđe vrlo krhko, Bokova podsjeća da bi gotovo polovica od više od šest tisuća jezika, koji se govore u svijetu, mogla izumrijeti do kraja stoljeća, a čak 96 posto tih jezika govori tek četiri posto svjetskoga stanovništva. Gubitak samo jednog jezika gubitak je za ukupni životni potencijal na zemlji, navodi UNESCO ističući presudnu ulogu u promicanju normativnih i provedbenih strategija i aktivnosti u očuvanju jezika.

bpb

Obavijest

U organizaciji Odbora za kulturu, vjerska pitanja, mladež i šport Hrvatske državne samouprave, u subotu, 24. ožujka 2012. godine, u baranjskome Mišljenju priređuje se peti put zaredom **Hrvatski državni malonogometni kup**. Momčadi se mogu prijaviti iz šest županija i glavnoga grada. Pravilnik i prijavnicu za spomenuti susret možete pronaći na web-stranici www.horvatok.hu.

Svi Hrvati ljubitelji nogometa, ako ste zainteresirani, prijaviti se možete kod predsjednika područnih samouprava

(Bačka – Joso Šibalin, Baranja – Mišo Šarošac, Šomođ – Jozo Solga, Zala – Jože Takač, Jursko-mošonsko-šopronska ž. – Štefan Kolosar, Željezna ž. – Štefan Krizmanić, Budimpešta – Anica Petreš Németh).

Aktualno

Ministrica Pusić u radnom posjetu Budimpešti

U Budimpešti je u svome prvom dvostranom posjetu, 24. veljače, u 61. danu od formiranja nove hrvatske vlade, bila ministrica vanjskih i europskih poslova Vesna Pusić. Doputovala je na poziv mađarskog ministra vanjskih poslova Jánosa Martonyia. Uz ministra Martonyia sastala se s predsjednikom Mađarske Pálom Schmittom, zamjenikom premijera te ministrom pravosuđa i javne uprave Tiborom Navracsicsem. U Mađarskom se parlamentu sastala s Matijom Firtlom (parlamentarni zastupnik iz Fideszove stranke, Hrvat iz Koljnofa), predsjednikom Mađarsko-hrvatske skupine prijateljstva i zamjenikom predsjedajućeg Odbora za europske poslove, te s članovima parlamentarne Mađarsko-hrvatske skupine prijateljstva. Na kraju službenog posjeta Mađarskoj ministrica Vesna Pusić se na Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Budimpešti sreća s predstavnicima hrvatske zajednice u Mađarskoj, s predsjednikom Hrvatske državne samouprave Mišom Heppom i predsjednikom Saveza Hrvata u Mađarskoj Josom Ostrogoncem, te se zadržala u razgovoru s predstavnicima hrvatskih medija u Mađarskoj.

Ministrica vanjskih i europskih poslova Vesna Pusić i ministar vanjskih poslova János Martonyi potvrdili su odlične dobrosusjedske i partnerske odnose te želju za jačanjem suradnje na području gospodarstva, izgradnje energetske i prometne infrastrukture, nastavkom izgradnje koridora Vc, kao i projekte prekogranične suradnje. Glede jačanja zaštite manjina, istaknuta je mogućnost modernijih oblika suradnje, poput obrazovanja mladih i zajedničkog stipendiranja uz korištenje unij-skih fondova, te uz moguću uspostavu Zajedničkoga hrvatsko-mađarskog fonda „Zrinski“.

Dvoje ministara suglasilo se o važnosti nastavka proširenja Europske Unije na zemlje regije, gdje Hrvatska ima važnu ulogu prenošenjem stečenog znanja i iskustva. Razgovaralo se i o budućoj suradnji unutar Europske Unije.

Ministrica Pusić zahvalila je Mađarskoj na pružanju čvrste podrške Hrvatskoj na ulasku u Europsku Uniju, završetku pregovora za vrijeme mađarskog predsjedanja te na brzom postupku ratifikacije hrvatskoga Pristupnog ugovora u Mađarskom parlamentu. (Mađarski je parlament 13. veljače ratificirao ugovor o ulasku hrvatske u EU. Hrvatska bi, pošto ugovor ratificiraju sve zemlje članice Unije, 1. srpnja 2013. godine trebala postati 28. članicom EU-a.)

Ulaskom Hrvatske u Europsku Uniju otvara se novo poglavlje u hrvatsko-mađarskim odnosima, ostvareni su svi uvjeti da dvije zemlje još više ojačaju dvostranu suradnju uz ključna pitanja gospodarske i regionalne suradnje, uključujući i mogućnosti izgradnje zajedničkog tržišta prirodnoga plina, rekao je mađarski ministar vanjskih poslova János Martonyi.

Predsjednik Mađarske Schmitt nakon sastanka s ministricom vanjskih i europskih poslova Vesnom Pusić izjavio je kako je lanijsko prosinačko potpisivanje ugovora o ulasku Republike Hrvatske u Europsku Uniju, zajednički uspjeh dviju zemalja te naglasio kako će Mađarska i nadalje raditi na tijesnoj suradnji i razvijanju strateškog partnerstva s Hrvatskom. Zaključio je kako će mađarsko-hrvatske veze u Europskoj Uniji jačati te kako unutar EU što skorije treba pronaći okvire daljnje suradnje. Ponudio je kako će poticati mađarske zastupnike u Europskom parlamentu da pomognu rad 12 hrvatskih promatrača koji po pozivu sudjeluju u radu Europskog parlamenta.

Na pitanje Hrvatskoga glasnika je li u razgovorima s visokim dužnosnicima mađarske države i vlasti bilo riječi o Hrvatima u Mađarskoj, ministrica Pusić je kazala: „Razgovaralo se o tri pitanja, tri točke. Prvo o rješenjima koja se novim zakonom predviđaju za političko zastupstvo, predstavljanje Hrvata u Mađarskoj u Mađarskom parlamentu, jedno kroz mogućnost preferencijalnih glasova, glasova koji bi trebali dostići razinu od 20 tisuća što, po svemu sudeći, Hrvati u Mađarskoj ne mogu postići kao manjinski birači, negdje su na granici te brojke, a drugo razgovaralo se o novoj instituciji koju nudi zakon instituciji narodnosnoga glasnogovornika, predstavniku manjine u Mađarskom parlamentu, pa i Hrvata, koji bi imao sva prava kao zastupnik, ali ne i pravo glasa. To je nešto sasvim drugo od onoga što hrvatsko zakonodavstvo jamči predstavnicima manjina u Hrvatskom saboru pa i saborskom zastupniku mađarske manjine koja ima garantiranog zastupnika bez obzira na broj postignutih glasova. Jedan „običan“ zastupnik da bi ušao u Hrvatski sabor, treba postići između 15 i 16 tisuća glasova, dok predstavnici manjine/manjina ulaze s nekoliko stotina do nekoliko tisuća glasova, izuzev srpske, bitno manje nego što je potrebno za „nemanjinskog“ zastupnika i imaju ista prava kao i svaki drugi zastupnik. Mislim kako je to pitanje o kojem treba i mislim kako se o njemu može razgovarati te bih rado čula stavove Hrvata u Mađarskoj po pitanju njihove političke prezentacije u Mađarskom parlamentu. Razgovarali smo i o Hrvatskom kazalištu u Pečuhu koje je i do sada dobivalo pomoć u održavanju sa strane Republike Hrvatske te sam zamolila mađarske kolege da i nadalje pomažu održavanje Hrvatskog kazališta.

Na kraju službenog posjeta Mađarskoj ministrica Vesna Pusić na Veleposlanstvu

Ministrica vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske Vesna Pusić, na Veleposlanstvu RH u Budimpešti, sreća se s predstavnicima hrvatske zajednice u Mađarskoj, s predsjednikom Hrvatske državne samouprave Mišom Heppom i predsjednikom Saveza Hrvata u Mađarskoj Josom Ostrogoncem

Republike Hrvatske u Budimpešti sreća se i zadržala u polusatnom razgovoru s predstavnicima hrvatske zajednice u Mađarskoj, s predsjednikom Hrvatske državne samouprave Mišom Heppom i predsjednikom Saveza Hrvata u Mađarskoj Josom Ostrogoncem.

Nakon sastanka za Hrvatski glasnik izjavila je ovo: „Imate vrlo agilne predstavnike, ljude koji očito aktivno drže ne samo na životu nego se brinu i o razvijanju obrazovnog, kulturnog, političkog i svekolikog života Hrvata u Mađarskoj. Njihove primjedbe se mogu izraziti brojčano, uglavnom su govorili o sredstvima koja su im potrebna i koja je, po svemu sudeći, na sebe preuzela bivša hrvatska vlada, glede svog udjela u financiranju izgradnje učeničkog doma u Santovu, impresivnog zdanja, pri čemu je mađarska strana podmirila svoj dio preuzetih obveza. Pomoćnik za europske poslove je preuzeo na sebe da istraži o čemu se radi, u kojoj je to fazi i da riješi koliko je to moguće.

Govorilo se o određenim sredstvima koja su potrebna za ljetovanje hrvatske djece iz Mađarske na Pagu u Vlačićima u objektu koji je u vlasništvu Hrvata iz Mađarske. Govorili su mi i pokazali institucije koje su u održavanju HDS-a, govorili su o uspjesima, o stvarima koje itekoliko znače i doprinose prepoznavanju identiteta Hrvata u Mađarskoj.”

ZAGREB – Ministrica kulture prof. dr. sc. Andrea Zlatar Violačić primila je 8. veljače u službeni posjet veleposlanika Mađarske u Republici Hrvatskoj. Mađarski veleposlanik Gábor Iván čestitao je ministrici Andrei Zlatar Violačić na imenovanju na novu dužnost te istaknuo kako se raduje nastavku uspješne kulturne suradnje između dvije susjedne i prijateljske zemlje. Na sastanku se razgovaralo o dvostranoj kulturnoj suradnji i o potencijalima za njihovo daljnje jačanje. Ministrica Zlatar Violačić između ostalog spomenula je izvrsnu suradnju u okviru manifestacije »Pečuh – Europska kulturna prijestolnica 2010«, kada je ostvareno više od četrdeset različitih projekata sufinanciranih od strane Ministarstva kulture. Zamolila je pomoć mađarskog veleposlanika oko proširenja i obnove Hrvatskog kazališta u Pečuhu koje je od velike važnosti za hrvatsku manjinu u Mađarskoj, a provodi se uz hrvatsko-mađarsko sufinanciranje (radi se o jedinom profesionalnom hrvatskom kazalištu izvan Republike Hrvatske koje ima zadaću promicanja hrvatskih dramskih autora). Hrvatsko kazalište u Pečuhu bilo je važan nositelj projekta »Pečuh – Europska kulturna prijestolnica 2010«. Ministrica Zlatar Violačić izvijestila je o predstavljanju izložbe »Hrvatska nematerijalna baština na UNESCO-ovim listama« u Mohaču (u izložbenom prostoru Nacionalnog parka Dunav– Drava u Memorijalnom parku Mohačke bitke) u travnju ove godine. Ove će se godine objaviti novi Hrvatsko-mađarski, odnosno Mađarsko-hrvatski rječnik, višegodišnji projekt u čijoj su izradbi sudjelovali stručnjaci obiju zemalja. U Hrvatskoj Filozofski fakultet i Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Nositelji projekta bili su Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa i Ministarstvo kulture, a predloženo je njegovo predstavljanje u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu. Sugovornici su se složili da je zaštita manjina u obje zemlje na zavidnoj razini. Mađarski veleposlanik nakraju je izvijestio kako će jedna od važnijih zadataka veleposlanstva biti pronalaženje odgovarajućeg prostora za otvaranje Mađarskoga kulturnog centra te je zamolio za pomoć Ministarstva kulture.

KANIŽA – Taj pomurski grad ima 11 zbratimljenih gradova diljem svijeta; iz Hrvatske je potpisao sporazum o zbratimljenju s Čakovcem, kojim dobro surađuje i u europskim projektima, započeo je suradnju i s Koprivnicom preko europskog projekta, a gradska samouprava nedavno je donijela odluku o tome da će pokušati uspostaviti vezu s još jednim hrvatskim gradom, Rijekom, naime ta dva grada nekada su gospodarski jako dobru surađivali. Za proširivanje odnosno uspostavljanje novih prijateljskih veza grad je iz svojega proračuna izdvojio sedam milijuna forinti.

Civilne udruge do 17. ožujka mogu postaviti kandidata u tijela Nacionalnog fonda za suradnju

Kako je objavljeno u pozivu za izbor tijela narečenog fonda, civilne udruge koje odgovaraju zakonskim uvjetima, do 17. ožujka ove godine mogu se prijaviti u sustav postavljanja kandidata. Civilne udruge koje ostvare pravo na postavljanje elektora preko svog predstavnika, moći će birati članove civilnih delegata u Vijeće i kolegije.

U elektorski sustav mogu se prijaviti državna (koje djeluju na području najmanje sedam županija) i regionalna civilna udruženja na web-stranici www.civil.kormany.hu/elektor. O prihvatanju njihove prijave, zatim o mjestu i vremenu elektorske sjednice dobit će obavijest na elektronsku adresu koju su naznačili putem prijave. Elektori koji će predstavljati civilne udruge u drugoj polovici ožujka birat će po tri delegirana civilna člana u Vijeće i u pet kolegija.

Nacionalni fond za suradnju, sukladno odluci Parlamenta o takozvanom Zakonu o civilima, koji je prihvaćen potkraj 2011. godine (Zakon CLXXV. iz 2011. godine o pravu na udruživanje, o pravnom statusu neprofitne

udruge, te o djelovanju i podupiranju civilnih udruge), ustanovljen je prvog siječnja ove godine, koji će kao najveći središnji izvor sustava podupiranja civilnih udruženja podupirati djelovanje civilnih udruge i ostvarivanje njihovih programa. Kao izvor Parlament je za ovu godinu odobrio 3,38 milijardi forinta.

Vladina uredba kojom se regulira djelovanje Nacionalnog fonda za suradnju, objavljena je u službenom listu Magyar Közlöny od 16. veljače ove godine. Daljnje obavijesti o propisima koji se odnose na civilne udruge možete naći na Vladinoj web-stranici (www.civil.kormany.hu) koja pomaže rad civilnih udruge.

(Izvor: *kormany.hu*)

U socijalnom dijalogu civilno društvo ima iznimno važnu ulogu

Civilne organizacije imaju izrazitu ulogu u posredovanju između države i društva, što se ispoljava i u zakonu koji je prihvaćen u prosincu – izjavio je 17. veljače na jednom forumu u Nyíregyházi László Szászfalvi, državni tajnik za crkve, vjerske i nacionalne zajednice te civilna društva.

U svome pozdravnom govoru državni je tajnik istaknuo: u vrijeme obnavljanja države i državne uprave iznimno je važno da postoji suradnja između civilnog društva u Mađarskoj i sveukupnoga mađarskog nacionalnog bića unutar Karpatske kotline. Ostvarenje ciljeva i iskorištavanje potencijala društva nezamislivo je bez sudjelovanja organizacija civilnog društva, no uvjete za učinkovito funkcioniranje samog sektora – kao prioritetan zadatak – treba osigurati država. Prema državnom tajniku, nema potrebe „za prividnim funkcioniranjem i monstruoznim organizacijama“, zalihe treba usredotočiti tamo gdje se posao odista obavlja. Najnoviji primjer za suradnju države i civilnog društva jest zakon o razvoju civilnog društva koji je prihvaćen u prosincu 2011. te razdoblje od godinu i pol dana dok

je provedena vrijedna društvena rasprava o nacrtu tog zakona. Taj je sektor do sada okarakteriziran kao preroguliran, nepregledan, s visokim administracijskim teretom, s nepotrebnim usporednostima u davanju podataka, sa zamršenim i višefaznim natječajnim postupcima. Zbog toga su civilne udruge svoje zadatke teško obavljale. Sa svojom regulativnom funkcijom novi zakon potiče razvoj radnog okružja te pridonosi razvoju i jačanju ovog sektora.

Preispitivanjem politike dodjeljivanja potpora ostvarena je želja mnogih civilnih organizacija. Uspostavljanjem banke omogućeno je da organizacije podnose zahtjev i za povratnim potporama, pomoću kojih bi se osigurala vlastita sredstva za financiranje programa Europske Unije. Sredstva novonastalog Nacionalnog fonda za suradnju prema zakonskim propisima ne mogu se više blokirati, svaka forinta što Parlament izdvoji iz proračuna, putem preglednog mehanizma odlučivanja dopijeva do civilnih organizacija – naglasio je László Szászfalvi.

(MTI, *kormany.hu*)

Za očuvanje rijeke Mure

Započet je probni rad na rekonstruiranom pročistaču otpadnih voda u Serdahelu. Pročistač je obnovljen u okviru IPA programa za prekograničnu suradnju Mađarska–Hrvatska u tematici održivi okoliš, odnosno očuvanje kakvoće vode rijeke Mure. Uza stare uređaje izgrađen je nov, čime će se povećati kapacitet pročistača i crpnih postaja. Ukupna je vrijednost projekta 3.082.298,65 eura, a iz toga na mađarski partner spada 1.039.759,00 eura. Vodeći je partner projekta Međimurske vode d. o. o., a partner iz Mađarske je serdahelska Seoska samouprava s pridruženim partnerima, samoupravama iz Sumartona i Bečehela, naime pročistač je namijenjen za narečena tri sela.

Projekt „Pročistači otpadnih voda na rijeci Muri” započet je još 1. svibnja 2010. g., a njegovo zatvorenje se očekuje u studenome ove godine. Opći su mu ciljevi zaštita i unapređenje krajobrazu rijeke Mure i održiv razvoj prirodnih vrijednosti u prekograničnom području, a specifični su mu ciljevi usmjereni na smanjenje utjecaja otpadnih voda na rijeku Muru, površinske i podzemne vode, na održavanje, zaštitu i podizanje kakvoće vodenog okoliša i cijelog ekosustava. U okviru projekta izgrađen je pročistač otpadnih voda u međimurskome Podturnu, te je obnovljen pročistač u Serdahelu. Dugoročno se očekuje

Rekonstruirani pročistač

bolja kakvoća izvora pitke vode, osobito one na preloškom vodocrpilištu u Međimurju i u Mlinarcima u Pomurju.

Puštanju pročistača u pogon u Serdahelu, nazočio je tamošnji načelnik Stjepan Tišler, koji je imao veliku ulogu u povezivanju partnera preko granice. Projekt je i neka vrsta dokaza da su Hrvati u Mađarskoj sposobni sudjelovati u tako velikim projektima, naime u prvom pozivu IPA programa narečeni je projekt bio najveći. Za tako mala naselja kao što su Serdahel ili Sumarton nije lako osigurati sredstva za takve projekte, no s dobrom organizacijom i gospodarenjem to se ipak može ostvariti.

– Najteže je bilo dobiti kredit, zbog nepovoljne gospodarske situacije – kazao je načelnik Tišler – no ipak je uspjelo. Inače mađarski partneri u tim projektima trebaju imati samo 5% svog udjela, a uspjelo se i to smanjiti preko natječaja, jedini problem je što u prvim tromjesečjima korisnici trebaju osigurati unaprijed sredstva za troškove. U Serdahelu je izgrađena kanalizacija i pročistač prije 18 godina s ondašnjim tehnološkim i

rati još bolje pokazatelje glede čistoće očišćene vode – kazao je g. Tišler.

Rekonstrukciju pročistača planirao je inženjer Zoltan Benedek, a izvođač radova je bio Treben d. o. o. S dogradnjom još jedne dodatne jedinice za pročišćavanje, uređaja za kompresiju mulja i uređaja za dehidraciju mulja udvostručuje se kapacitet pročistača, kanalizacijski mulj, koji se odvodi na odlagalište u Kanižu, odvožit će se rjeđe zbog nove tehnologije i time će se smanjiti i troškovi funkcioniranja. Na taj se projekt oslanja sljedeći projekt, koji je također dobio zeleno svjetlo u drugom pozivu IPA programa pod naslovom „Obnovljivi izvori energije za Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda u Serdahelu i Glavni projekt za Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Donje Dubrave”. U tome bi se projektu izradio glavni projekt za sušenje mulja na mjestu, iskorištavao bi se za to sunčeva energija, a također u tome projektu ostvarit će se prototipovi plovećih malih hidroelektrana, koji će opskrbiti pročistač energijom.

Beta

Načelnik Stjepan Tišler (zdesna drugi) u društvu inženjera

tehničkim mogućnostima, a danas su već drukčiji propisi. Obnavljanjem pročistača porastao je kapacitet čišćenja, a modernija tehnologija će osiguru-

SERDAHEL – Hrvatska samouprava „Stipan Blažetin”, u suradnji s mjesnom Hrvatskom osnovnom školom „Katarina Zrinski”, organizira Dane hrvatskoga jezika i kulture od 2. do 13. ožujka, blizu datuma obilježavanja deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga jezika. Dani posvećeni hrvatskim sadržajima počinju 2. ožujka otvaranjem i predavanjem za djecu viših razreda o dječjoj književnosti Hrvata u Mađarskoj, i predavanjem za odrasle s početkom u 17.30 o književnosti Hrvata u Mađarskoj, u školskoj knjižnici. Oba će predavanja održati Stjepan Blažetin, ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj. Tijekom cijeloga tjedna u osnovnoj školi na satima hrvatskoga jezika učenici će se upoznati s hrvatskom društvenom igrom Putovanje u grad slova, koju su još 1994. g. sastavili Jelena i Stipan Blažetin za nastavno pomagalo. U okviru umjetničke škole na satima plesa će se učiti hrvatski plesovi pomurskoga i međimurskoga kraja. Također u slijedu događanja 10. ožujka će se prirediti Hrvatska kulturna večer u mjesnom domu kulture, s početkom u 18 sati, gdje će nastupati pomurska hrvatska kulturna društva. Dani hrvatskoga jezika i kulture završavaju regionalnim natjecanjem kazivanja hrvatskih stihova i proze 13. ožujka u osnovnoj školi, gdje će sudjelovati učenici iz škola gdje se predaje hrvatski jezik, te iz prijateljske ustanove iz Draškovca.

PETROVO SELO, UNDA, KOLJNOF

– Igrokazačko društvo Petrovoga Sela Vas srdačno poziva na svoju premijeru u undanski kulturni dom 4. marcijuša, u nedilju, od 15 uri začetno. Šalni igrokaz u tri čini je djelo Antona Hamika, prevedeno je od dr. Štefana Geošića, pod naslovom *Srce na pravom mjestu*. Redateljica je Ana Škrapić-Timar. Komedija, 11. marcijuša, u nedilju u 16 uri gostuje u Koljnofu, a pokidob u Pinčenoj dolini u postu se ne igra, domaća publika će moći viditi najnoviji kusić Petrovišćanov samo za korizmom.

PETROVO SELO, GRADIŠĆE

– Kako nas je obavijestila Edita Horvat-Pauković, savjetnica za hrvatski jezik u Gradišću, 6. marcijuša, utorak se priredjuje stručni dan za hrvatske učitelje i učiteljice, na koga očekuju pedagoge ne samo iz Gradišća, nego i iz Zalske županije. Mjesto priredbe je Dvojezična škola Petrovoga Sela, goste primaju od 9.30 do 10 uri. Potom slijedi otvaranje foruma i okrugli stol. Od 10.45 uri će gosti u tri grupa moć pogledati hrvatsku uru i ure dvojezičnih školskih predmetov. Pravoda će biti prilike i za razgovor i minjanje iskustav, a pozvani gost István Kraszlán, voditelj Manjinskoga odjela u Ministarstvu obrazovanja i kulture, govorit će o zakonski promjena i uticajev u podučavanju narodnosnih jezikov.

PETROVO SELO – Slično kot i lani, prošle nedilje otpodne se je ganula serija korizmenih predavanj u mjesnoj crikvi Sv. Štefana s temom, Ima li žitka za smrćom? 4. marcijuša, u nedilju u 14. 30 uri će vjerniki čuti od toga Što se zgoda kad umru ljudi? 11. marcijuša, u nedilju u 14. 30 uri predavač će govoriti o raj, paklu i čistilišću, a zadnje predavanje će se baviti, jur u kulturnom domu, s pojavom drugoga svita u slikarstvu. Na svi predavanji je pozvani gost Ferenc Merkli, podrijetlom Slovenac, farnik u ugarskom selu Vasszécenyu.

BUDIMPEŠTA – U prvom krugu Državnog natjecanja srednjoškolaca iz hrvatskoga jezika, književnosti i narodopisa 10. siječnja sudjelovalo je ukupno petnaest natjecatelja. Poslije pismenog dijela, pravo sudjelovanja na završnici, usmenom dijelu, steklo je osmero gimnazijalaca – šestero iz budimpeštanskog HOŠIG-a: Renata Velin, Cintia Nagy, Tomislav Sekereš, Elizabeta Ábrahám, Čaba Sabo i Inez Kvarda. Pripremile su ih profesorice Mirjana Karagić i Marija Šajnović. Iz pečuške Hrvatske škole Miroslava Krleže nadmetanje nastavljaju dvije gimnazijalke: Kristina Nemet i Žofi Kalmar, a pripremile su ih profesorice Jelena Kiš Nemet i Marta Gergić. Čestitamo i želimo im puno uspjeha na završnici u ožujku!

Koljnof i Buševac u novom projektu**Posebna škola hrvatskoga jezika od ovoga ljeta svako protuliće**

U koljnofskoj Dvojezičnoj školi Mihovil Naković 9. februara, u četvrtak neobično je pašćenje oko sobe ravnateljice Agice Sarközi. U njoj sidu već gosti, pedagogi iz Vukovine i Buševca. Na vrime dospene i Silvija Malnar, savjetnica Veleposlanstva Republike Hrvatske u Budimpešti ter načelnik sela Franjo Grubić, kot i potpredsjednik Hrvatske samouprave u Koljnofu, Geza Völgyi. Uzrok spravišća je završetak misečnoga boravka dvih učiteljic hrvatskoga jezika iz buševčke škole, ke su se uključile u koljnofsku nastavu dva-dva tajedne. Dunja Katulić i Branka Hemen iz Hrvatske su podučavale školare, od 1. do 5. razreda, ne samo na uri hrvatskoga jezika, nego pri školski predmeti matematike, prirode i društva ter tjelovježbanja. Prvi dio ovoga posebnoga školskoga projekta toga dana je zatvoren s otvorenim urom, u spojenom formatu učenika iz 3. i 4. razreda.

Učiteljica Branka Hemen čeka na odgovore

Tema hrvatske ure je bila pravoda, Hrvatska, morje i mornari. Pri obdjanju pjesmice u prvom dilu kod tete Branke, a u drugom dilu ure kod učiteljice Dunje, nevjerojatno su bila aktivna dica, i vidljivo su uživala odgovoriti na pitanja. Oči direktora vukovinske škole Krešimira Matašina, a i domaće ravnateljice Agice Sarközi, vidljivo su radosnije sjajile. Jedva je bilo upametzeti, kako je brzo odletila ura s gostujućimi učiteljicami, kim su na

kraju ure zahvalili Karmela Pajrić i Marci Pajrić s posebnom pjesmom Inge Klemenšić. Glazbena zahvala je dospila sa strane školskih tamburašev. – *Srce mi je puno s veseljem, kad dost smo si glavu trapili, kako ćemo našu dicu na hrvatski put postaviti. Prvi koraki su vrženi, ja vas prosim da i dalje djelate s nami kad zvanaredne rezultate smo vidili na ovoj uri* – je rekao seoski poglavar, Franjo Grubić i posebnim paketom je zahvalio vas trud i djelo buševčko-vukovinskim gostom. Kako je rekla koljnofska školska ravnateljica Agica Sarközi, „*prik ovoga projekta, već smo dobili nego koliko smo očekivali. Kad sam nazvala kolegu, Krešimira Matašina, on je veljek pristao na pomoć. To me je dirnulo. Nismo napravili komplikacije, nego on je izabrao učiteljice, mi smo im samo smješćaj osigurali i krenuli smo. Kad su nam iz dalekoga Kiseljaka ponudili učiteljice, ke su ostale samo tajedan dan, to nam je bila posebna motivacija. Onda mi se sve isćistilo, izjasnilo da smo se zapitali, zač ćemo iz daleke Bosne i Hercegovine posuditi pedagoginje, kad mi ovde u blizini imamo svoje partnere u Buševcu, s kimi smo u kontaktu skoro jur dvajset ljet. Dostali smo potporu naše Samouprave i Hrvatske samouprave i sad se nek ćudim,*

Teta Branka

Friško leti ovo vrime
Na sredini hladne zime,
Za svakoga je lipi čas
Ponekad i tužan za nas!

Došla nam je teta Branka
Postala je prava Koljnofka,
Kad nas pita, ne mućimo,
Nego vrste rići učimo!

Imenice, glagoli i pridjevi
Sad već ne miši nek miševi!
Od nje ćuda lipoga naućimo.
A sada skupa svi HVALU krićimo!

zašto smo tako dugo čekali, kad je nam rješenje ovde bilo pred očima". Učiteljice ke jur ljeta dugo dohadjaju iz Buševca u Koljnof, su govorile o jednom novom iskustvu, o prvom šoku i nesigurnosti da li je razumu dica?! Znale su za nje da nek toliko-koliko razumu po hrvatski, ali da jako slabo se pominaju. Po nastavnom programu domaće učiteljice Inge Klemenšić su se pripravile učiteljice na ure, a posebni naglasak je stavljen na proširenje fonda riči, na sporazumivanje i sastavljanje cijele rečenice. – *Bilo mi je vrlo simpatično od dice kad su mi govorila po koljnofski, pak ta dica ka su me bolje razumila drugim su prevela standardni jezik na koljnofski. Neza- boravno je to iskustvo! Vidili ste i sami da je cijela ura bila vrlo emotivna i lipa, dica su nas i rasplakale* – su to bile riči Dunje Katulić ku su još za urom dugo-dugo objamili učeni- ki. Krešimir Matašin je nadalje podilio s nami, kako će se nastaviti škola hrvatskoga jezika u ovoj najnovijoj suradnji vukovinske i koljnofske ustanove. Po tom, 19. marcijuša, cijeli 4. razred iz Koljnofa, u pratnji nekoliko vlašćih pedagoginj, će se odseliti na jedan tajedan u Buševac, kade će se uključiti u tamošnju nastavu. Škola hrvatskoga jezika svako protuliće će se ponavljati u ovom formatu, to jamči i službeni ugovor spomenutih ravnateljev ki se obavezuju da svako školsko ljeto će s obje strane osigurati uvjete za to intenzivno podučavanje. Uz to će, kako je obećao nadalje vukovinski direktor škole, na početku svakoga školskoga ljeta koljnofski učenici dobiti i udžbenike hrvatskoga jezika, od 1. do 4. razreda, iz Hrvatske. Krešimir Matašin se je posebno zahvalio lokalnoj vlasti Velike Gorice, Ministarstvu prosvjete i športa u Hrvatskoj ter Agenciji za odgoj i obrazovanje za zvanarednu potporu ovoga

Teta Dunja

Pita mene učiteljica Dunja:
Koliko je deset minus nula bombona.
Gledam ju kot vanzemaljac iz svemira.
A ona mi ni onda ne da mira.

Zač me mučite s bombonom
Kad se ja bavim doma s vinom?
Hasnujte najbolju metodiku,
A onda Marci razumi matematiku.

Znam da vi volite moje vino,
Zato ste i kod nas redovito
Da nas nikad ne zabite
Uz bombone i moje vino primite!

hrvatsko-gradišćanskoga projekta. – *Mi pedagoginje hrvatskoga jezika smo uvijek imali tu čut da nas ne podržavaju u okolici i da se širi vist u cijeloj državi da mi ter naša dica u Gradišću ne znaju hrvatski jezik. To je sve išlo zlonamjerno i malo sam tužna zbog toga jer na ta način napadali su i takove ljude u Gradišću, ki su aldovali svoj žitak za hrvatski jezik, ki su borci Hrvatsstva. Uplašili smo se, nismo znali kako dalje i tako smo se odlučili na sjednici koljnofske Hrvatske samouprave da ćemo primiti svaku pomoć – je začela povidati predsjednica HS-a u Koljnofu i ujedno učiteljica hrvatskoga jezika, Inga Klemenšić, ter je nastavila. – *Misceđan su bile ovde učiteljice, naša dica budu jedan tajedan u Buševcu, ča smo već probali prlje deset ljet, ali to je svenek veliki pokušaj. Medjutim, i danas smo vidili da naša dica znadu bez problema sudjelovati na uri iz tih knjig, ča pedagoginje hasnuju u Buševcu. Ja sam jako srićna s tim da smo to mogli napraviti u našoj**

Dunji Katulić je pjesmicu povidao Marci Pajrić iz 1. razreda, u pozadini Krešimir Matašin

školi, dokazajući da sve je moguće, ako kani- mo. S druge strane mi ćemo i dalje djelati, i ufam se da svi oni ki su se i dosad zalagali za hrvatski jezik, čedu si zeti hrabrosti i zaustavi- ti zlonamjerne visti i prepričiti da ne izgubimo te ljude ki su si žitak aldovali za naš gradiš- ćanskohrvatski jezik. Ako imamo suradnju i potporu od strane roditeljev, dice, učiteljev i od strane naših hrvatskih društav i samo- upravov, ja mislim da ovde nigdar neće propasti hrvatski jezik, iako je velika asimilacija. -Tiho-

Dica, pedagoginje, gosti ki su suradjivali na otvorenoj uri hrvatskoga jezika

Novi svezak časopisa za književnost, umjetnost i znanost

Klasje naših ravni, 11–12, 2011.

Središnja je tema ovoga sveska 300. obljetnica rođenja hrvatskog velikana *Rudera Boškovića*, o čijem svestranom radu i djelovanju piše prof. dr. sc. *Stipe Kutleša*.

U rubrici Motrišta tekstove objavljuju: *Vladan Čutura* (Shakespeareov *Caliban* i problem antizapadnjaštva u Srbiji), *Milovan Miković* (Jezičnost osobnog i povijesnog iskustva – O pjesništvu Vojislava Sekelja; O značajkama hrvatske književnosti u Vojvodini), *Sanja Vulić* (Uloga školskoga predmeta Narodopis u promicanju nacionalnoga identiteta manjinskih zajednica u Mađarskoj, na primjeru bugarske i hrvatske manjine), *Robert Hajsan* (Ikavica Balinta Vujkova u usporedbi s južnogradišćanskohrvatskim govori-ma), *Ljubica Kolarić-Dumić* (Odnos pjesnika i kraja), *Juditha Plankos* (U traganju za vlastitim granicama) *Jakov Basch* (Ukanjižen), *Zvonko Sarić* (Putujući prema kraju noći) i *Barbara Panić* (Sinagoga). U ovome svesku objavljeni su, također, šesti ulomak iz romana *Damin gambit Tomislava Ketiga*, i TV drama *Stjepana Bartoša* naslovljena: 1937. godina. Dio novog broja posvećen je pjesničkom i znanstvenom radu dr. *Miloša Miloševića*, admirala Bokeljske mornarice.

U rubrici Baština tiskan je posljednji

nastavak teksta Lemeš u osimu plemenitog ravničarskog drača čija je autorica *Antonija Čota Rekettye*. Likovni prilozi u ovom broju Klasja djelo su beogradske keramičarke *Dušice Brguljan*. Časopis *Klasje naših ravni* izlazi u sunakladništvu ogranaka Matice hrvatske u Subotici i NIU Hrvatska riječ.

Dakovački vezovi

U nakladništvu Grada Đakova, prošle godine povodom kulturne manifestacije 45. Đakovačkih vezova, u uređivanju Mirka Čurića objavljena je bogato ilustrirana prigodna revija pod naslovom *Đakovački vezovi* (broj 41). Brojni autori svojim su napisima pridonijeli boljem upoznavanju ljudi iz toga slavonskoga grada, istovremeno i biskupskog sjedišta. Bilo bi čak i nemoguće sve autore nabrojiti i navesti naslove njihovih vrijednih priloga koji su pregledni i daju dobar uvid u kulturnu baštinu, povijesnu prošlost Đakovštine. Načelnik grada Đakova i predsjednik organizacijskog odbora Đakovačkih vezova *Zoran Vinković* napisao je uvodnik „Bogata nacionalna kultura čini bogat narod“. Izdvojili bismo nekoliko misli iz njegova teksta: „U trenucima kada je Hrvatska na korak od pristupanja Europskoj Uniji, potrebno je posebno naglasiti da je, kako se ističe u UNESCO-voj Konvenciji iz 2003. godine, nematerijalna kulturna baština ključni segment prepoznavanja i definiranja kulturnih identiteta koji su danas, u okvirima sveprisutne globalizacije, osobito ugroženi. Pored ostaloga i ta činjenica nas upozorava na nužnost čuvanja naše tradicijske kulture, što mi u Đakovu činimo već punih 45 godina. Čuvajući vezovske običaje, čuvamo i svoju nacionalnu osobnost, čuvamo svoju bit i opstojnost.“

Etnolog *Branka Uzelac* piše o Perkocima, gdje žive novi i stari bećari, nekadašnje lole, a pažnju privlače i dječji ophodi na Spasovo koji su ovdje u Đakovštini poznati kao križarice, kijareže. Djevojčice križarice mole se Bogu da žito dobro urodi.

*Andor Vég*h, poznati gajdaš iz izrađivača gajda iz Pečuha, piše o gajdama i gajdašima, o tom glazbalu sastavljenom od mješine, prebiraljke, trubnja i cijevi za upuhivanje zraka, koje je, zapravo, tradicijsko glazbalo istočne i srednje Hrvatske, dakako, poznato i u južnim krajevima Mađarske, u Baranji i Podravini. Autor navodi i ime *Pave Gadanjija* iz Novog Sela, posljednjeg izvornog svirača i izrađivača „duda“, tj. gajda, kakvih više nema u Hrvatskoj. Iz napisa doznajemo da su *Anita Šteter* (Osijek), *Ivan Lović* (Gorjani) *Tomislav Livaja* (Slakovci) i posebno *Andor Vég*h oni koji se još ubrajaju među najbolje današnje gajdaše u Hrvatskoj. U reviji se oglasio i *Đuro Franković* sa svoja dva napisa te čitateljima predstavlja *Stjepana Brodarića*, biskupa, diplomata i pisca, a u svome drugom uratku, osim drugih slavonskih slikara o kojima pišu domaći autori, piše o šokačkim temama mađarskog slikara: *Istvána Csóka*, koji je na brojnim platnima ovjekovječio mohačke Šokice i Šokce te njihovu živopisnu nošnju.

POGAN – Ženski pjevački zbor „Snaše iz Pogana“ tijekom proljeća 2011. g. započeo je snimanje svoga prvog CD-albuma. Album sadrži pjesme koje je Zbor pjevao tijekom 13 godina svoga postojanja, četrdesetak pjesama. Na CD-u možete čuti baranjske, podravske bunjevačke napjeve, te pjesme iz Gradišća i Dalmacije. Te su pjesme vezane za svadbu, žetvu i Božić. Tematske dijelove uvode kratki književni navodi uz naraciju *Antuna Vidakovića*. Glazbenu su pratnju služili članovi Orkestra *Vizin* i *Richárd Patkoós*. Promocija CD izdanja Ženskog pjevačkog zbora „Snaše iz Pogana“ pod imenom „I posviraj veselo, da nas čuje sve selo...“ bit će 2. ožujka, petak, s početkom u 18 sati u Poganu. Mjesto: Rákóczieva ulica 8.

BAJA – Udruga Hrvatski kulturni centar „Bunjevačka čitaonica“ u Baji, povodom Dana žena, 10. ožujka, u klupskim prostorijama Udruge za svoje članove priređuje zajedničku večeru i glazbenu večer. Naravno, u ograničenom broju očekuju se i članovi njihovih obitelji. Cijena sudjelovanja po osobi 1200 Ft. Okupljene će zabavljati Orkestar „Čabar“, a uza zajedničku večeru, konzumiranje pića s naramkom. Prijave i uplate se očekuju do 2. ožujka osobno u klupskim prostorijama od ponedjeljka između 14 i 17 sati, odnosno petkom između 9 i 12 sati, putem pisma na adresu Čitaonice (6500 Baja, Ulica Szabadság 84) ili e-mailom na adresu bajskacitaonica@freemail.hu. To služi i zabilježbi članstva na početku godine, te kao poziv na uplatu zaostale, lanjske članarine. Neuplaćena članarina, prema odredbama Statuta, za sobom povlači i ukinuće članstva.

Trenutak za pjesmu

Igor Šipić

Zvonik

Zvonik zvoni rođenje,
Brodovi miruju luku.
Došla si morem
U divljem jugu,
Kad škripi stara škura.

Bože, pretvori me u prah
Da potonem u vječnost.

Vjetrovi su tuda prošli,
Osta samo krasota tvoja.
Lice kišom posijano,
Prosto od ljepote
Lanternu je moru.

Obilježavanje 70. obljetnice smrti dr. Ćire Truhelke

Ćiro Truhelka (Osijek, 2. veljače 1865. – Zagreb, 18. rujna 1942), doktor historije umjetnosti i arheologije, prvi je kustos Zemaljskog muzeja, njegov ravnatelj i urednik uglednoga Glasnika Zemaljskog muzeja. Pionir je bosanskohercegovačke muzeologije, arheologije i povijesti s pomoćnim disciplinama. Na međunarodnim je izložbama s velikim uspjehom predstavljao Bosnu i Hercegovinu kao zemlju s bogatim kulturnim i prirodnim naslijeđem. Znanstveni i stručni rad nastavio je u Osijeku, Skoplju i Zagrebu.

Izložbu su otvorili arheologinja Lidija Fekeža, književnik Željko Ivanković, ravnatelj Kantonalnog zavoda Munib Buljina i ravnatelj «Sarajevske zime» Ibrahim Spahić.

Leona Sabolek

Dvadeset osmi međunarodni festival «Sarajevska zima» svečano je otvoren 7. veljače 2012. g. u Zemaljskom muzeju Bosne i Hercegovine. Tu je istoga dana u okviru specijalnog programa otvorena izložba «Dr. Ćiro Truhelka – U spomen na jednog pionira» autorica Snježane Mutapčić i Marice Filipović, kojom se obilježava 70. obljetnica smrti Ćire Truhelke i 125. obljetnica osnivanja Zemaljskog muzeja. U ostvarenju izložbe sudjelovali su još Hrvatsko društvo za znanost i umjetnost i Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa iz Sarajeva.

Iz povijesti Hrvatskoga glasnika

Aktualno

Martinačka inicijativa

Na inicijativu martinačkog načelnika Pave Gujaša, u Martincima je 12. veljače došlo do susreta koji je imao za temu kako dalje u školstvu Hrvata u Mađarskoj i kakve mogućnosti hrvatsko školstvo vidi u budućim mikroregijama. Uz predstavnike Ministarstva obrazovanja susretu su nazočili čelnici Hrvatske državne samouprave, predsjednik Mijo Karagić i zamjenik predsjednika Stipan Karagić, te načelnici podravske hrvatske sela, zastupnici hrvatskih samouprava u Podravini te djelatnici podravskih škola, iz Lukovića, Foka, Starina i Martinaca. Kako dalje? Gdje je budućnost hrvatskoga školstva u nastajućim mikroregijama. Za nadati se kako će Hrvati u Podravini naći zajedničke interese radi očuvanja škola i nastave hrvatskoga jezika bez obzira na sve veće troškove njihova održavanja i sve manji broj djece u njima. Po mišljenju vodstva HDS-a, od kojih nazočni očekuju pomoć, najbolje bi bilo kada bi središte hrvatskoga školstva u Podravini bilo upravo u Martincima gdje se danas odvija dvojezična nastava i gdje za to postoje profesionalni uvjeti. U sklopu projekta kulturne autonomije, a sve češće se danas govori i o autonomiji obrazovanja. HDS bi, ako se ispune svi za to potrebni uvjeti, mogao početi razmišljati za nekoliko godina i o mogućnostima preuzimanja martinačke škole po sličnome modelu kao što je u Santovu. Velik je moralni i politički zadatak pred Skupštinom HDS-a, zaključio je njezin predsjednik Mijo Karagić, te dodao kako je nastale probleme potrebno riješiti na način da se sačuva identitet i hrvatsko jedinstvo.

(bpb)

(Hrvatski glasnik, 2007/8)

Iz naše prošlosti

Križevci

Naselje je ime dobilo po srednjovjekovnoj crkvi posvećenoj Uznesenju Svetoga križa. (Kapela istog imena podignuta je 1913. g.) Prvi put se spominje 1554. g. (L. Kiss, Földrajzi nevek etimológiai szótára).

Državni popis iz 1828. g. također svjedoči o tome da su stanovnici baranjskih Križevaca (Drávakeresztúr,) pretežito Hrvati. Spomenute godine to se selce još nalazi u Šomođskoj županiji i pripada Sigetskom kotaru, ima svega 29 kuća. Obitelji se prezivaju: Berkić (2), Čordašić, Kolar (2), Kovačić, Marić (4), Meskovac (s dočekom -ac premda su posrijedi kajkavski Hrvati), Pandur (3), Ribar (2), Ronta (2, zabilježene u obliku Rontó, što upućuje na mađarsko podrijetlo) i Vinko. Ima naznaka da su nositelji sljedećih prezimena jednako tako Hrvati: Pintér, Szabó (3), Szakáts, naime među njima ima i osobno ime Marko. Križevački Mađžari nose jedno od ovih prezimena: Gyura, Jakab, Kis, Perkesz, Vincze. Osobna su imena starješina hrvatskih obitelji: Đuro, Ivan, Jakob, Marko, Martin, Pavo. Sredinom 19. stoljeća navodi se kao hrvatsko selo („horvát falu“) s 300 stanovnika, svi su katolici; uzgajaju mnogo goveda, porez plaćaju pečuškom kaptolu (E. Fényes, Magyaró. geog. szótára, Pest, 1851). Godine 1866. prvaci su sela: knez Mišo Berkić, a prisežnici Martin Marić i Lukács Szabó. Sva trojica su nepismena, umjesto potpisa stavljaju križ. Na katastarskim zemljovidima iz te godine među česticama križevačkog polja navode se: šuma Ada, Mokran, livade Berek, Kutar, Papta, Plandište, Stari gat, Travnik, oranice Gaj, Hajdinište, Hidelinek, Hosszú föld, Livatka, Selište. Uočavamo nova prezimena. Đuradinović, Kovačević, Moslavec (po Moslavini), Orlović, Petracec, Podracec, Puškarić, Stražanec (vjerojatno po naselju Stražancu kod Daruvara).

Prema šematizmu Pečuške biskupije, 1963. g. Križevci imaju 438 stanovnika (danas samo 140-ak). Pripadaju Bogdašinskoj župi, matične se knjige vode od 1747. g.

Živko Mandić

Bogatstvo...

Ana Ćurčija-Vicko
(Tukulja, 6. rujna 1883–Erčin, 1935)
izvor:www.ercsi.hu

Hrvatski bal u Kisegu

Meteorološka prognoza javila je na prvi vikend februara velike minuse i vjetar, ča se je i ostvarilo. U subotu, 4. februara navečer, ljudi su se u Kisegu malo zimogrozno skupljali u hotelu „Irottkő” na mesopusni, Hrvatski bal. Malo više od 150 ljudi je skupadošlo u lipo nakinčenoj dvorani, kade su László Huber, načelnik grada, i Šandor Petković, predsjednik Hrvatske samouprave u Kisegu, pozdravili goste i u 19 uri otvorili bal.

László Huber, gradonačelnik Kisega, i Šandor Petković, predsjednik Hrvatske samouprave, pri otvaranju bala

HKD Četarci pri nastupu

U kulturnom dijelu programa nastupilo je Hrvatsko kulturno društvo Četarci, iz Gornjega Četara, pod peljanjem neumornoga hižnoga para, Ane i Joška Šallera. Gosti iz okolišnih sel, i iz Austrije su vrijeda mogli početi grijanje svojega tijela s tancanjem uz glazbenu pratnju Pinka-banda. Muzičari Petrovoga Sela su jur tradicionalno odgovorni za muzičku štimungu na ovom balu. Kuhari su se isto neumorno trudili da vičera bude svenek friška i ukusna, ča je gostom jako ugodno bilo. Prvi dio bala je na vrhunac doprimila tombola, kade je glavnu nagradu, bicikl, dobio Kisežan, Imre Szöllősi.

Po polnočnoj vičeri do rane zore je uživao svaki u međusobnom razgovaranju, tancu na melodije voljenoga Pinka-banda, šali i zafrkavanju u prijateljskom krugu. Minusi i vjetar su i u ranoj zori vladali, ali nazočni kiseškoga Hrvatskoga bala su s lipimi čuti mogli pojt domom u svoje teple hiže.

Marija Fülöp-Huljev
Slike: *Imre Harsányi*

Lipo uredjena prostorija Hrvatskoga bala u hotelu „Irottkő”

Kemljanski Hrvatski bal

Naš tradicionalni Hrvatski bal u Kemlji smo imali 11. februara, u subotu. Vrime je bilo oštro, zato smo se i bojali da nećemo imati goste na balu. A i zna se, kako je sve teže organizirati u naši seli programe. Va svakom stani je televizija, čudami imaju internet. To su rekli nekolikimi da doma sve znaju pogledati a da će i naš bal pokazati mjesna televizija Naš svit. Danas u Kemlji imamo jako malo takovih familij, kade su otac i mati Hrvati. Te ljude bi bili čekali da pokažemo kako skupa-držimo mi Hrvati. Nažalost, naša želja se nije spunila.

Jako teško je i to da u drugom našem selu živiju Nemci. Oni na naše programe nigdar ne dojdju. Goste smo imali iz Staroga Grada i iz Jure ter iz okolice, oko 150 ljudi. Čuda tombolov je bilo, to su skupadale naše grupe, poduzetniki i seoski ljudi. Glavna nagrada je bila kipic našega slikara Pave Behona. Za pozdravnimi riči predsjednice Hrvatske samouprave Kemlje, Marije Nović-Štipković, se je začeo kulturni program. Jačkarni zbor Mali Dunaj je predstavio

Marija Nović-Štipković s Joskom Tolnajićem

Koza je dobila važnu ulogu na ovom balu

vijenac najlipših jačak, pravoda su s tim veliki uspjeh imali. Tancoši KUD-a Konoplje svako ljeto nam donesu veselje. Ovput im je bila atrakcija opravna koza ka je imala gačice, košulju i slamni šešir. Teta Liza su povidali i jednu povidajku ka se zgodala u Kemlji. Zatim su tancoši pokazali tri tance, Čardaš, austrijski šotiš i Kemljanske tance. Člani Konoplja su peljali kolo, svi su se veselo priključili i durali do ranoga jutra. Gostov je bilo do zadnje minute, a mladi muži su još zoru pozdravili jačkom. Mi organizatori smo čuda djelali za to, da ov večer bude veseo i svi se dobro čutimi. Mislim da se je isplatilo!

Marija Nović-Štipković

Člani jačkarnoga zbora Mali Dunaj su se dobro čutimi

Bal je otvorio predsjednik Hrvatske samouprave Šomođske županije Jozo Solga

Već 14. godinu zaredom, u organizaciji barčanske Hrvatske samouprave, priređuje se Hrvatski bal. Unazad nekoliko godina priređuje se u suradnji s Hrvatskom samoupravom Šomođske županije, pa bal ima karakter županijskog bala. Okupljaju se na njemu Hrvati iz grada, okolnih hrvatskih naselja, nastanjenih hrvatskim življem u Šomođskoj županiji i podravskom dijelu Baranje, a ima uvijek i gostiju izdaleka. Tako je bilo i ove godine, 18. veljače. Organizatori su se odlučili za novi prostor održavanja bala, školsko predvorje Gimnazije „Ferenc Széchenyi” u kojoj se okupilo 250-ak gostiju. Kako u ime organizatora reče predsjednica barčanske Hrvatske samouprave Jelica Čende, i ove su godine mnogo radili, i Samouprava i članovi KUD-a Podravina, kako bi se svi koji su došli u bal dobro osjećali. Cijene su bile pristupačne, a na bal se moglo ući i bez večere. Nije nam cilj zaraditi, tek ostvariti pozitivnu nulu, kaže gđa Čende, te se zabavljati i družiti u ovome pokladnom razdoblju oko hrvatske pjesme i plesa. Program bala najavila je Anica Popović Biczak, dopredsjednica barčanske Hrvatske samouprave, ujedno i predsjednica KUD-a Podravina, a bal, pozdravljajući generalnu konzulicu Ljiljanu Pancirov, otvorio je predsjednik Hrvatske samouprave Šomođske županije Jozo Solga. Prvi put su se predstavili učenici koji u Srednjoj školi „Dráva Völgye” pohađaju nastavu hrvatskoga jezika, pokrenutu u satnici za strani jezik na poticaj barčanske Hrvatske samouprave prošle godine. Naš jezik predaje nastavnica Melita Popović, koja je i uvježbala svoje učenike za nastup. Djeca,

Županijski hrvatski bal u Barči

Zbor učenika koji u Srednjoj školi „Dráva Völgye” pohađaju nastavu hrvatskoga jezika, s profesoricom Melitom Popović

zajedno sa svojom nastavnicom, pokazala su kako su naučili pjevati hrvatske pjesme. Ovaj prigodni zbor pobrao je uspjeh, pa im poželimo neka nastave svoj rad i okupljanje i u izvannastavnim aktivnostima u obliku zbora. Potom je slijedilo pravo iznenađenje večeri. Članovi KUD-a Podravina, koje uvježbavaju Vesna Velin i Zoltán Vízvári, i koji se okupljaju svake srijede navečer, priredili su pravi ugođaj „fašnjeka“. Obukli su se „naopako”, muškarci u žensku narodnu nošnju, a žene u mušku te tako obučeni izveli plesove i pjesme, pošalice i bečarce podravskih Hrvata. Brkata „dekla“ Arpad Borbaš, Jozo Janković i Tamaš Hideg te Jani Gyori mi kazuju kako je njihovo društvo složno, djeluju već sedmu godinu, ima ih dvadesetak, okupljaju se njegujući hrvatsku riječ i pjesmu, ples, hvale svoje učitelje Vesnu i Zoltána. Važno nam je pokazati i prikazati kako smo vesela družina i vidimo kako smo i danas obradovali sve nazočne goste bala.

Članovi KUD-a Podravina za ovaj nastup obukli su se „naopako” (sjede: Arpad Borbaš, Jozo Janković i Tamaš Hideg, moji sugovornici)

Zastupnik barčanske Hrvatske samouprave Jani Gyori veli kako Samouprava nastoji na sve moguće načine okupljati Hrvate u gradu, ali i u okolici, dakle sve Podravce, čemu je primjer upravo barčanski Hrvatski bal u koji svaki Podravac posebice ulaže mnogo rada. Pomožemo nastavu hrvatskoga jezika i nastojimo širiti učenje hrvatskoga jezika i u školskim okvirima i u obliku tečajeva koje potiče Hrvatska samouprava. Veseli „dečoki” Jana Njari,

Ljubica Bunjevac i Dragica Karolina Pandur kazivale su nam o stoljetnoj nošnji, načinu na koji se ona izrađivala, kako se danas nosi i kako je danas gotovo nitko ne izrađuje. One još i znaju napraviti, popraviti, imaju i „nared” na tavanima, trebalo bi ga spustiti i naučiti mlade toj staroj meštiriji. Dragica Pandur i Jana Njari su Novoseljanke. Nekada su zajedno bile u „kulturi”, išle su širom nastupati s „kulturom” i starim dudašem Pavom Kovačem, ima tome i pedesetak godina, pa je Dragica dobro naučila kako nošnja treba da stoji te i danas namješta nošnju članovima KUD-a. Pri ovom nastupu imala je dosta posla jer nije bilo lako obući „muške dekale”.

Mladi, nažalost, već ne znaju „horvatski”, jadaju mi se moje sugovornice, „stareji su pomrli, mnogi su otišli iz sela, sela se prazne i stare”. Jana Njari nosi nošnju svoje mame, koju poštuje kao svetinju, bile su to radne žene velike težakinje, ali i „gizdave”, i u siromaštvu su imale mnoštvo nošnji (za posal, za svaki dan, za misu, za žalost) Mnogi su prodali svoje nošnje kada im je trebao novac zbog bolesti, škola, vilana još ima... Ljubica Bunjevac nosi nošnju svoje majke, Ane Kovačević, čije je ime na nošnji izvezeno. Ljubica ima mnogo nošnje, jako puno, ima sitne plise narozane, one su bile za „dasit, i rukavi, i rubača, i krpa na glavi, i frtun, svašta je bilo belo negda”. Te stare nošnje „štrkala” je u Novom Selu čeča Mara, ona je svakome u selu „štrkala”, bila je izvrsna majstorica. Vilani su se nekada tkali s „pismom” (pamukom), poslije s vunom, stari su s pamukom. Vilana još puno imamo, a nošnji ne toliko, kažu mi moje sugovornice, ponosne na svoje hrvatstvo. I tako sam se ja napričala u barčanskome Hrvatskom balu, ostalo mi je vremena i za večeru pa i za ples, a kušala sam i izvrsnu rakiju naših Podravaca. Za glazbeni ugođaj te večeri do „ranja” brinuli su se Orkestar Vizin i Orkestar JUICE.

Maturalna vrpca za dvadeset četvero maturanata Hrvatske gimnazije Miroslava Krleže u Pečuhu

Dvadeset i četvero maturanata 12. razreda pečuške Hrvatske gimnazije Miroslava Krleže sa svojom razrednicom Nadom Belajski primilo je maturalnu vrpcu na školskoj svečanosti 17. veljače, u svečanoj dvorani spomenute ustanove.

Imena maturanata: Ágota Barabás, Vjekoslav Blažetin, Steven Budai, Ergimen Edvin Djinđji, Ferenc Szilárd Dobos, Nikolett Fülöp, Marina Gavranović, Bettina Gribl, Zoltán Hajdu, Éva Horváth, Jelena Jorgić, Marko Jukić, Marcell Kedves, Zsombor Kis Szabó, Ferenc Kiss, Kitti Kovács, Vesna Kovačević, Blaž Matoric, Klaudija Milanković, Krisztina Németh, Szandra Raffai, Evelin Szerencsés, Stjepan Turul, Martin Vlašić. Mnogi od njih pohađaju pečušku hrvatsku školu, a prije toga su pohađali i hrvatski vrtić, dakle već dvanaest odnosno šesnaest godina su u hrvatskoj obitelji. Među njima ima i onih koji su bez predznanja hrvatskoga jezika pohađali takozvani gimnazijski nulti razred, naučili hrvatski jezik te se upisali u Hrvatsku gimnaziju. Ima ih iz Pečuha, Čavolja, Mohača, Santova, Sumartona, Sigeta, Selurinca, Starina, Baje... Za njih će njihova razrednica Nada Belajski kazati kako su to sposobna djeca, a razredna zajednica uzor. Ostao je niz nezaboravnih trenutaka provedenih s njima, u srcima nastavnika i odgajatelja pečuške hrvatske ustanove, a ostala su i mnogobrojna sjećanja na odrastanje te iste djece u svima nama koji smo ih i preko svojih izvješća pratili kroz naše hrvatske ustanove, u tijeku odrastanja. Kreativni, lijepi, mladi i sposobni... Oprostite mi poštovani čitatelju ako će ovaj moj napis imati i pomalo subjektivan prizvuk jer među njima je, i to kažem s roditeljskim ponosom, i moj sin. Nedavno sam napisala: „Za njegovanje baštine baštinici trebaju biti načisto s vrijednošću baštine, od koga je ona i komu je namijenjena. Ako nije tako, oni se gube i nestaju, podložni su utjecajima i manipulacijama, slabi su u obrani baštine, onoga što odlikuje samobitnost i odlikovalo je višestoljetni kulturni i jezični identitet kroz povijest Hrvata pa i Hrvata u Mađarskoj, kao sastavnog dijela

hrvatskoga narodnog bića u svim njegovim posebnostima koje su činile i danas čine ljepotu i neprocjenjivo blago hrvatskoga naroda i baštinika. Možemo promatrati kako se ideje identiteta mijenjaju i kako se postupno pojavljuju novi. Identitet, kako se shvaća na Zapadu, jest ono što određeno društvo ili određeni pojedinac uzima kao najvažnije točke, kao bit vlastitog postojanja.” Mogu reći „ja sam ja“ zbog ovoga i onoga, zbog motrišta koja me određuju kao mene, ali identitet je ono što drugi učitavaju u vas. To je nešto što je, zapravo, dogovoreno između različitih ljudi. Ovi mladi ljudi, mnogi od njih, nisu podrijetlom Hrvati, ali su upijali i razvijali segmente i baštinu hrvatskoga identiteta upravo u pečuškoj hrvatskoj školi. Oni iz hrvatskih obitelji, potpomognuti školom, naučili su ono što ih određuje i spaja i spajati će ih do kraja života s hrvatskom zajednicom u Mađarskoj. Oni su, kako su ih na svečanoj predaji maturalne vrpce nazvali, „budućnost“ Hrvata u Mađarskoj. Nisam shvaćala, niti shvaćam Hrvate koji ne upisuju svoju djecu u hrvatsku školu. Unatoč svim kritikama, to je „školska“, „obrazovna“ oaza koja će ih naučiti pripadati zajednici, hrvatskoj zajednici u Mađarskoj. Naravno, ne želim, niti smijem niti mogu poopćivati, ali u većini slučajeva, bar moje iskustvo to pokazuje, to je tako. Pa i njihova maturalna vrpca znak je „drugačiji“, ali one pozitivne, bogate, one koja u sebi nosi dva jezika i poznavanje dviju kultura, koje su njihove i čiji su plod upravo oni u svojim posebnostima, što su mogli usvojiti jedino u hrvatskoj gimnaziji. Mnogi će nastaviti svoje školovanje na visokim učilištima i u Mađarskoj i u Hrvatskoj. Želja i snova ima napretek, pokazat će vrijeme kako i na koji način će ih uspjeti oživotvoriti i koliko će im upravo „zajednica“ pomoći u njihovu oživo-

tvorenju. Po tradiciji program predaje maturalnih vrpca organizira 11. razred. Tako je to bilo i ove godine. Recitacija, pjesma, šaljive scene, imitacija i ples. Učenici 11. razreda, na čelu s razrednikom Jozom Verigom, omiljenim profesorom Bercijem pokazali su dio svojih mladalačkih preokupacija i sanja, poslali niz poruka. Učenicima maturantima obratili su se prije svih ravnatelj Hrvatske gimnazije Miroslava Krleže Gabor Győrvári dajući im nekoliko dobrih savjeta popudbine i ponosa što su bili učenici pečuške hrvatske gimnazije, „krležijanci“. Uz njega obratio im se i predsjednik HDS-a Mišo Hepp te, već po višegodišnjem običaju, generalna konzulica Ljiljana Pancirov koja im je kao popudbinu svakom posebice uručila poklon-knjigu autora Stjepana Špoljarića *Ruđer Bošković, u službi diplomacije Dubrovačke Republike*. Izdanje u prigodi 300. obljetnice rođenja Ruđera Josipa Boškovića (1711–2011), znamenitoga hrvatskog i svjetskog znanstvenika, Dubrovčanina i isusovca.

Najsvečaniji trenutak dana bio je čin privezivanja maturalne vrpce na suvratke odijela i maturalnih košulja, potom predah, promjena garderobe i nezaboravan maturalni ples, valcer. Fotografija za uspomenu, u odijelu i bijeloj haljini, s frizuram i ozbiljnim osmijehom na licu, prijateljima, roditeljima, dragim osobama. I naravno, na radost roditelja, ples sa svojim maturantima. Slijedila je večer uz glazbu DJ Dušana, koja je potrajala do kasnih sati i u kojoj su sudjelovali svi učenici pečuške Hrvatske gimnazije. Izabrani su i kralj i kraljica bala. Bili su to Krisztina Németh i Vjekoslav Blažetin. A potom su maturanti nastavili druženje još dugo u noć sa svojim prijateljima.

Branka Pavić Blažetin
Foto: Ákos Kollár

Maskenbal u Santovu

U organizaciji Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma u Santovu, 13. i 14. veljače održan je tradicionalni pokladni maskenbal. Već po običaju, zabava je održana u mjesnoj gostionici, posebno za učenike nižih razreda, koji su skloniji maskiranju i maškarama, a posebno za učenike viših razreda, kojima je zanimljivije bilo Valentinovo, ples sa srcima i drugi zabavni sadržaji, uza zabavnu glazbu po svom izboru. Naravno, i kod nižih i kod viših

MALA STRANICA

Izradila: Dijana Kovač
iz Fj. ehaza

Marko Horvat, učenik prvog razreda, na školskim pokladama u Olasu spremio se kao pastir

razreda bilo je ukusnih sendviča, domaćih kolača i sokova te tombole – nagradne igre na izvlačenje brojeva. U nižim razredima (na slici) i ove godine kod djevojčica najviše je bilo princeza, ljepotica, čarobnjaka, crvenkapica, a kod dječaka bilo je od gusara i razbojnika do ratnika i čovjeka pauka.

S. B.

„Maskenbal, maskenbal,
Svatko voli maskenbal,
Iza maske lice kriti
Netko drugi tada biti.”

„Što se ove maske hvale
i pričaju razne šale.
Požurite, djeco, svi,
maskirajte se i vi.
obucite kaput, šal,
krenimo na maskenbal.”

Kad se ovo čudo zbilo

Ulicom se šeće maca
Mišić pored nje korača.
Pokraj vuka ide krava
slon za ruku vodi lava.
Jastreb malo janje pazi,
A lisica pile mazi.
Kad se ovo čudo zbilo?
Na poklade to je bilo.

Gustav Krklec

SERDAHHEL – Narodnosno udruženje za ruralni razvoj Pomurja, sa sjedištem u Serdahelu, već je dva puta uspjelo prirediti niz festivala pomurskih naselja u okviru IPA programa. Održani su gastronomski i folklorni festivali, a u trećem pozivu će se kandidirati s tematikom Festivali starih zanata. Predsjednik Udruženja Stjepan Tišler nedavno je boravio u Međimurju, gdje je konkretizirano kandidiranje za treći poziv natječaja IPA programa. Nositelj projekta bit će ponovno Udruženje, a partner s hrvatske strane Kulturno-umjetničko društvo Goričan. Bit će održana tri festivala s mađarske i tri s hrvatske strane na kojima će biti promovirani stari obrti toga područja od košaraštva do lončarstva.

PEČUH – Hrvatski klub Augusta Šenoa sudjeluje kao partner u IPA projektu „Povezivanje multimedijalnih kulturnih centara u okviru prekogranične suradnje”. Projekt provode glavni korisnik Gradska knjižnica „Franjo Marković” iz Križevaca, partner Hrvatski klub „August Šenoa” te pridruženi partner Grad Križevci. Ukupna je vrijednost projekta 109 202 eura, od čega proračun Gradske knjižnice iz Križevaca iznosi 68 014 eura. Od ukupne vrijednosti projekta 85% sufinancira Europska Unija preko IPA prekograničnog programa Mađarska–Hrvatska, a preostalih 15% osiguravaju projektni partneri. Projekt se provodi od 1. prosinca 2011. do 30. studenoga 2012. godine. Trenutno se odvijaju aktivnosti prvog tromjesečja projekta, koji traje od 1. prosinca 2011. do 31. ožujka 2012. godine. U tom će se razdoblju uspostaviti ustrojstvo upravljanja projektom te započeti s aktivnostima nabave opreme. Naime preko ovoga projekta poboljšat će se multimedijalna opremljenost Hrvatskoga kluba Augusta Šenoa, audiooprema, rasvjeta, nabavit će se i videooprema, što će omogućiti održavanje kinoprojekcija.

VIROVITICA, BARČA – Grad Viroviticu sredinom siječnja posjetilo je izaslanstvo grada Barče, što ga je predvodio gradonačelnik Ottó Karvalics. Prilikom posjeta najviše se razgovaralo o dva iznimno važna projekta za oba grada, a to je izgradnja industrijske željezničke pruge Virovitica–Barča i povezivanje autocestom Zagreba i Budimpešte preko Virovitice, Barče i Pečuha. Gradonačelnik Kirin upoznao je goste iz prijateljskoga grada sa svim aktivnostima koje su do sada odrađene oko pokretanja ova dva projekta, na što su Barčani obećali da će učiniti sve što mogu i sa svoje strane da se spomenuti projekti što prije ostvare. Razgovaralo se i o mogućnosti ostvarenja zajedničkih projekata preko fondovima Europske Unije.

Matičin bal

Na balu smo u društvu predsjednika HDS-a Miše Heppa i generalne konzulice uslikali obitelj Galović iz Hrvatskoga Groba (Slovačka) koja je bila u posjetu svojim prijateljima, pečuškoj obitelji Gergić-Nagy

U organizaciji Matice hrvatske Ogranak Pečuh, treću godinu zaredom u Restoranu Pezsgő, u strogom središtu grada Pečuha, u podnožju zvonika i zdanja pečuške prvostolnice održava se Matičin hrvatski bal. Ove je godine bal održan 10. veljače. Okupilo se malo, ali probrano društvanje. Kako kaže Stjepan Blažetin, predsjednik Matice hrvatske Ogranak Pečuh, ovogodišnji bal Matica je ostvarila s potporom Udruge baranjskih Hrvata i Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu. Izgleda kako je loše vrijeme i besparica učinila svoje, pa se okupilo nešto manje gostiju nego lani, ali nas osamdesetak ćemo se po svemu sudeći dobro osjećati, zaključio je Stjepan Blažetin dodajući kako će se uz izvrsnu večeru i ponudu pića, za glazbeno raspoloženje gostiju brinuti naizmjenično Orkestar Vizin i DJ Dušan.

Bal je otvorio Matičin predsjednik, a potom predao riječ generalnoj konzulici Ljiljani Pancirov (i samoj članici Matice hrvatske Ogranak Pečuh) koja je uputila nazočne na posjećivanje Matičinih priredaba tijekom godine i pozvala ih u članstvo udruge koja njeguje pisanu hrvatsku riječ, promiče u svojim istupima hrvatski jezik i kulturu, književ-

nost, povijest hrvatskoga naroda, u želji budenja i okupljanja Hrvata na pečuškim prostorima i šire. Da, i šire, čemu je dokaz i članstvo koje nije mjestom pribivanja vezano baš u Pečuh i koje i svojom nazočnošću balu potpomaže rad udruge. Bogata tombola, ugodno društvo, stari prijatelji učinili su svoje – raspoloženje je bilo nadasve ugodno i obiteljsko, a druženje je potrajalo do kasnih noćnih sati.

bpb

Susret Zajednice hrvatskih umirovljenika u Mađarskoj

U Croaticinoj klupskoj prostoriji 16. veljače sastali su se članovi Zajednice hrvatskih umirovljenika u Mađarskoj. Ovoga puta gost druženja bio je scenski umjetnik, doajen hrvatskoga glumišta u Mađarskoj Stipan Đurić. On je govorio o počecima svoje karijere, radu u pečuškoj Hrvatskom kazalištu te o nastupima po Mađarskoj i matičnoj domovini Hrvatskoj, kako je upočetku imao tremu pred nastup, da mu je život poput skitnice, ali unatoč tomu voli svoj posao. Smatra da mu najviše odgovaraju uloge u komedijama ili pučkim komadima. „Nikada nisam bio 'laktaš', nisam zvao telefonom za pojedine uloge. Poslije nastupa, gostovanja, uloge su dolazile same od sebe. Tražili su me, a ja se rado odazivam svakom pozivu, reče Đurić. Rado je odgovorio i na pitanja publike. Tko je najviše utjecao na njegov rad, kako je počeo raditi u Hrvatskom kazalištu, kakav je rad s amaterima... Kako reče, najviše može zahvaliti redatelju, bivšem profesoru Miklósu Szinetáru, a počeci u Pečuhu su prije dvadeset godina, kada je na otvorenoj pozornici bilo prikazano „Kraljevo“ Miroslava Krležje. Predsjednica Katarina Gubinski Takač je istaknula kako bi bilo lijepo da Hrvati u Budimpešti također imaju svoju amatersku družinu.

Predsjednica Hrvatske samouprave grada Budimpešte Anica Petreš Németh izvijestila je nazočne da Samouprava u ožujku organizira nastup trogirke klape, te književnu tribinu s temom Hrvatski Jadran u mađarskom pjesništvu. Gosti bi bili povjesničar Dinko Šokčević i Csaba Kiss Gy. Potom su nazočni proslavili imendane i rođendane članova Zajednice.

k. g.

GARA – Hrvatska samouprava naselja Gare 3. ožujka priređuje već tradicionalno Muško prelo koje će se održati u mjesnom domu kulture, s početkom u 19 sati. Na posljednjoj zabavi u nizu ovogodišnjih prela, već po običaju, za večeru se priprema ovčji paprikaš, a za dobro raspoloženje pobrinut će se domaći tamburaški sastav „Bačka“.

BUDIMPEŠTA – «Putuj i bavi se športom! Smjer su Olimpijske igre, smjer je London», lozinka je ovogodišnjeg 35. Međunarodnog turističkog sajma koji se priređuje 1–4. ožujka na prostoru budimpeštanskog Hungexpo, pod visokim pokroviteljstvom Erika Bánkia, predsjednika Odbora za šport i turizam pri Mađarskom parlamentu. Počasni su gosti sajma Poljska i Debrecin te halaška čipka, koja slavi 110. godišnjicu. U sklopu sajma u paviljonu A (štanđ 305/B) predstavlja se budimpeštansko predstavništvo Hrvatske turističke zajednice. Predstavljanje u petak, 2. ožujka od 12 sati, uveličava nastup sastava s otoka Vira.

Dani umirovljenika

Dugogodišnja je tradicija mjesnih samouprava u Serdahelu i Sumartonu da jedan dan posvećuju žiteljima starije dobi želeći time naglasiti da nisu zaboravljeni, da je čelništvo uvijek zahvalno zbog uloženog truda glede unapređivanja mjesta. Potkraj siječnja u oba je naselja priređen Dan umirovljenika.

Igrokaz „Moj muž, domaj boš...“ serdahelskoga zbora obradovao je umirovljenike

Serdahelski umirovljenici raduju se programu

U Serdahelu živi 317 osoba iznad šezdeset godina, od njih se gotovo sto odazvalo danu posvećenom ljudima treće dobi. Načelnik Stjepan Tišler pozdravio je nazočne i naglasio kako mladi i stari ljudi zajedno čine jedinstvo djelatnosti, stoga mladi nikada ne smiju zaboraviti svoje roditelje, djedove i bake. Serdahelski je načelnik čestitao najstarijoj nazočnoj ženi i muškarcu na lijepim godinama (domalo 90): Mariji Imre i Štefu Štricu. Učenici mjesne škole, mješoviti pjevački zbor iz Serdahela i Kaniže obradovali su ih kulturnim programom.

U Sumartonu živi umalo 230 umirovljenika, od kojih se također gotovo sto odazvalo Danu umirovljenika. Martin Capari, sumartonski načelnik, pozdravio ih je, zahvalio im na radu, te istaknuo da među njima još uvijek ima aktivnih koji pomažu pri uljepšavanju crkve i okolice sela, sudjeluju u kulturnom životu. Sumartonskim umirovljenicima dali su lijep program njihovi unuci, učenici mjesne škole.

Beta

MOHAČ – KUD „Zora“ 3. ožujka priređuje već tradicionalnu mjesečnu južnoslavensku plesačnicu u Domu „Dunav“ u ulici Szabadság 4–6, s početkom u 20 sati. Plesačnicu vodi Stipan Daražac, sviraju „Poklade“.

Mađarsko izaslanstvo u Međimurju Posjeti kojima se radujemo

Mađarsko izaslanstvo s domaćinima
u središtu Donje Dubrave

Općinu Donja Dubrava posjetilo je izaslanstvo grada Zalakarosa, vođeno gradonačelnikom Ferencom Novákom, te načelnicima susjednih naselja: Zoltánom Szabadicsem iz Zalaszabara i Lászlom Ódorom iz Zalamerenyea. Cilj je posjeta bio uvid u turističke mogućnosti Donje Dubrave i uspostava suradnje na turističkim projektima. Gradonačelnika Nováka posebno je zanimala mogućnost razvoja turizma na rijeci Dravi, i to plovidba, kampiranje, škole u prirodi, te prikaz starih obrta. S obzirom da je po struci profesor povijesti, zanimao se i za obitelj Zrinski te ostale povijesne interesantnosti. U stručnom dijelu rasprave tajnik Turističke zajednice Međimurske županije Rudi Grula, predstavio je povezanost Čakovca, „Vinske ceste“, izletišnog kompleksa Sveti Martin s donjim Međimurjem.

Tekst i snimka: *Mladen Grubić*

KAPOŠVAR – Predstavnici Državne uprave za katastrofe Šomodske županije i Državne uprave za zaštitu i spašavanje Koprivničko-križevačke županije sastali su se u šomodskome središtu kako bi razmotrili mogućnosti kandidiranja projekta „DRAVIS 3“. Novi prijedlog projekta uključio bi iz Mađarske tri županije, RSOE iz Budimpešte i četiri pogranične županije s hrvatske strane. U okviru projekta analizirale bi se postojeće međudržavne opasnosti i rizici s obje strane državnih granica uz izradbu zajedničke baze podataka o kritičnoj infrastrukturi, razvoj GIS mjerenja i podataka koji bi se unosili u novu datoteku i proširenje već postojećeg DRIX programa, informiranje stanovništva uz plansko uzbunjivanje ljudi i sustava zaštite i spašavanja u pograničnom području u kod velikih nesreća ili katastrofa te zajednička poduka svih služba civilne zaštite.

Bunjevačko prelo u Gari

Garska Hrvatska samouprava 4. veljače održala je svoju najveću godišnju priredbu – Bunjevačko prelo

Ove smo godine imali potpuno bijelo prelo, jer od petka popodne snijeg je bez prestanka padao, pa je do prela dostigao možda i pola metra. Tako su baš prilični bili stihovi pjesme Zvonka Bogdana pod naslovom Bunjevačko prelo, s kojima je Martin Kubatov, predsjednik mjesne Hrvatske samouprave, pozdravio goste: „...sankama smo došli sa salaša, ić ćemo na bunjevačko prelo... poklade su, njive su pod snigom, a na prelu nebrojeno svita...“. Nažalost, to danas već nije tako. Ljudi su navikli na udobnost, pa ne idu više saonicama i konjima na prelo, nego kolima, pa se zbog vremenskih okolnosti, u odnosu na prethodne godine, znatno manje „svita“ okupilo na prelu. Ali hvala Bogu, naši počasni gosti, kulturna grupa iz baranjskog Birjana, unatoč preprekama oduševljeno je stigla u naše selo. Tako i mjesne družine, od kojih nijedan član nije falio. Od uzvanika prelo su počastili načelnik sela Béla Faa i donaćelnik Antal Putterer.

Prelo je započelo s uobičajenom bunjevačkom himnom „Kolo igra“. U kulturnom programu prvo su nastupili polaznici mjesnog vrtića pod vodstvom odgojiteljice Jadranke Kubatov Kiss. Prikazali su dječje plesove, a izveli su i dio stare serije „Šurda“, čime su posebno oduševili publiku. Nakon djece slijedio je birjanski KUD koji je izveo dvije koreografije: baranjske šokačke i makedonske plesove. Plesove im je uvježbala voditeljica KUD-a Mirjana Murinji, rodnom iz Gare. Između dvije točke gostiju nastupila je garska

omladinska plesna skupina sa svitom dalmatinskih i bunjevačkih plesova po koreografiji Antuna Kričkovića. Program je završila odrasla skupina, „Bunjevačka izvorna grupa“ iz Gare, izvela je tri bunjevačka plesa: Tandrčak, Stari rokoko i Momačko kolo. Plesače je pratio mjesni tamburaški orkestar Bačka.

Nakon zahvalnice sudionicima programa, riječ je preuzela Milica Murinji Sörös, potpredsjednica birjanske Hrvatske samouprave. Ona je predstavila Garcima svoju novu okolicu, selo Birjan, rad Hrvatske samouprave i kulturne družine, koja djeluje tek godinu dana. Zahvaljujući marljivom radu i oduševljenju plesača, imali su već brojne nastupe u okolnim naseljima, a sada su dospjeli i u jednu drugu regiju. I ovog se ljeta spremaju na Hrvatski dan u Birjanu, koju su priredbu lani prvi put priredili. Birjanci su iskoristili prigodu pa pozvali Garce na tu svečanost, nakon lanjskoga gostovanja garskog omladinskog KUD-a, ovog puta s nastupom „Bunjevačke izvorne grupe“.

Nakon programa slijedilo je veliko kolo u koje se, dakako, svatko uključio, te veselje do jutra. O dobrom raspoloženju i ove se godine pobrinuo domaći orkestar „Bačka“.

Zahvaljujemo na pomoći svim suorganizatorima, aktivistima naše narodnosti, gostima iz Birjana, našim plesačima i sviračima te sponzorima koji su nam darivali nagrade za tombolu.

Martin Kubatov

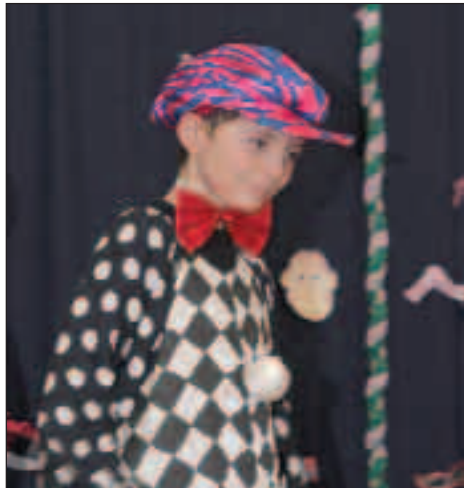
Foto: Smilja Zegnal Farago

Vrijeme poklada je prošlo

U pokladnom razdoblju Hrvati u Mađarskoj družili su se na mnogobrojnim balovima, okupljanjima, maskenbalima, svinjokoljama, ali su i ponavljali i obnavljali običaje predaka, i zabave pod maskama značajne upravo za njih. U ovoj prilozu Baština slikom i riječju vodimo vas tek na nekoliko događanja koja su, po našoj procjeni, važne sastavnice očuvanja pokladnih običaja Hrvata u Mađarskoj i za nadolazeće naraštaje.

Maskenbali u Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi, gimnaziji i učeničkom domu Miroslava Krležu u Pečuhu

(Foto: Ákos Kollár)

Ophod bušara u Mohaču

Veselje s bušama, tradicija i privlačna turistička priredba

Ophod bušara u Mohaču, velika i nadaleko poznata gradska pokladna priredba, izrasla na tradiciji mohačkih Hrvata (Šokaca), koju je UNESCO (Organizacija za odgoj, znanost i kulturu Ujedinjenih naroda) u jesen 2009. uzeo na reprezentativni popis nematerijalne svjetske kulturne baštine, ove je godine održan od 16. do 21. veljače. Njime su završena pokladna zbivanja, odnosno obilježen kraj zime, a najavljen dolazak proljeća, i početak korizmenog razdoblja.

S osamdesetak raznih programa na više od trideset gradskih mjesta priredba je i ove godine obogaćena svečanim povorkama brojnih bušarskih skupina, među njima i one Čitaonice mohačkih Šokaca pod nazivom „Poklade”, ali i zamaskiranih mohačkih Hrvatica odjevenih u izvornu narodnu nošnju, kao i nizom popratnih sadržaja, poput obrtničkih radionica, izložaba, folklornih programa i nastupa na otvorenom, a svake večeri s plesačnicom. Na ovogodišnjem Ophodu bušara sudjelovalo je 28 bušarskih skupina, odnosno između 900 i 1100 bušara, šokica i jankela.

Kao što je poznato, maskiranje je glavno obilježje poklada i pokladnih običaja, pa i mohačkih bušara s prepoznatljivim larfama (izrezbarenim krinkama od drveta), sa svrhom da zastraši, da otjera i zle duhove, i zimu, a sve to uz bučenje klepetaljka i drugim napravama, nakraju spaljivanjem pokladnoga lijesa, koji simbolizira zimu, na lomači. Prema predaji, bušari su sudjelovali i u istjerivanju Turaka, stoga čuvaju spomen i na taj povijesni događaj. Kako bilo da bilo, ove godine mohačke su buše uspješno zastrašile zimu, jer na male poklade bilo je još hladno i zaleđeno sa snijegom, a u subotu već je došlo zatopljenje vremena i otapanje ledenih santa na Dunavu. Kao što se već uobičajilo, među glavnim sudionicima bile su upravo udruge i ustanove tamošnje Šokadije – Čitaonica mohačkih Šokaca i njezina bušarska skupina samouprava, KUD-ovi „Zora” i „Mohač”, Tamburaški sastav Šokadija, Dječja plesna skupina i Plesno društvo Šokačke čitaonice.

Već po tradiciji, Ophod bušara otvoren je na male

poklade pohodom malih bušara jankela, 16. veljače, kada je pokladna povorka drugu godinu zaredom krenula ispred Šokačke čitaonice do Széchenyieva trga gdje je održana pokladna zabava i predstavljanje dječjih buša. Istoga dana, kako je već običaj, održana je i redovita godišnja, ove godine i izborna skupština Čitaonice mohačkih Šokaca koja je u nazočnosti 67 članova u klupskim prostorijama jednoglasno izabrala staro-novo vodstvo u sastavu: predsjednik Đuro Jakšić, dopredsjednici Stipo Bubreg i Kristijan Kapča; članovi: blagajnica Ivett Kanizsa Bubreg, odgovoran za kulturu Zoltan Horvat, knjižničarka Beata Janković i bilježnica Janja Pavković te nadstojnica kuće Judit Fehér.

Na naše zanimanje predsjednik Đuro Jakšić uz ostalo nam reče kako je prošlogodišnji rad udruge ocijenjen uspješnim, a uz već tradicionalne priredbe među planovima za ovu godinu ističe i neke nove programe. Izražena je želja da Čitaonica bude uvrštena u reprezentativni popis Mađarske kulturne baštine. Za to će im trebati da se svi njegovatelji tradicije, raznih obrta i rukotvorina mjesečno jedanput okupe u Čitaonici gdje bi sve to bilo predstavljeno, izloženo široj javnosti. Ove su godine opet pozvani u senandrijski Skanzen oko Antunova gdje će se predstaviti s običajima mohačkih Hrvata u ulozi domaći-

na, za 280 gostiju. Pošto su na Hrvatski dan ugostili prijatelje iz Hrvatske, Čitaonica mohačkih Šokaca i Hrvatska samouprava pozvane su na uzvratni posjet u Sveti Filip i Jakov u Hrvatsku, na poziv istoimenoga KUD-a, za blagdan Velike Gospe, gdje će se jednako tako predstaviti s mohačkim običajima.

Uz brojne druge programe, u subotu je priređeno „Veselje s bušama“, uz predstavljanje i radionicu larfa, pokladne igre, kuhanje šokačkoga graha u zemljanim loncima, uz Orkestar „Šokadija“. Na Széchenyievu trgu nastupio je KUD „Zora“, a zatim je održana i plesničica pod vodstvom Stipana Darašca, uz orkestar „Poklade“.

Najviše posjetitelja ponovno je privukla središnja svečanost, u nedjelju, 19. veljače. U Kossuthovu kinu priređen je već tradicionalni narodnosni folklorni program, u kojem su osim drugih nastupili HKUD iz Belog Manastira te KUD „Mohač“. Iako je zbog nevremena najavljeno da će izostati više tradicionalnih sadržaja, budući da su se međuvremeno znatno poboljšali vremenski uvjeti, nakraju je izostao samo prelazak čamcima preko Dunava, a bušari su prevezeni brodicom. Nakon polaganja vijenca kod spomen-ploče „Patak“ te okupljanja bušara i pokladnih skupina u ranim popodnevnim satima, uslijedio je svečani mimohod bušarskih skupina središtem grada preko Széchenyieva trga do skele, te polaganje pokladnog lijesa na vodu. Poslije se mnoštvo vratilo na Széchenyiev trg gdje je pokladni lijes spaljen na lomači, uz ples odnosno bušarsko kolo. Navečer je na Šokačkom balu u velikoj dvo-

rani Umjetničke škole «Schneider» goste zabavljao Orkestar „Juice“, a u programu nastupio KUD „Ivan Kapistran Adamović“ iz Čepina.

Na Ophodu bušara i ove je godine bilo mnogo sudionika na sajmu tradicionalnih obrta. Među izlagačima prodavačima ove je godine bio i Đuro Jakšić, koji se predstavio s dopunskim bušarskim rekvizitima. Kako nam

reče, prije nekoliko godina počeo je praviti bušarske rekvizite poput obramenice, škrebtaljke, pračka, buzdovana i raznih drugih predmeta, jer u Mohaču ima 35 osoba koji prave larfe, maske od drveta, ali nitko se ne bavi dopunskim predmetima. Najponosniji je na buzdovan napravljen prema jedinom cjelovitom uzorku koji je napravio otac Ive Kunovskog, danas jedinog šokačkog Hrvata u Mohaču koji izrađuje larfe, za čije je ime vezana i izradba „vražjeg točka“.

Na pokladni ponedjeljak, 20. veljače, položen je vijenac kod spomen-ploče Anke Kršić u Šokačkoj čitaonici, uz govor predsjednika Đure Jakšića i pjevanje Vivien Gráf, koju je pratio Orkestar „Šokadija“. Uslijedio je obilazak hrvatskih domova na Kolišću i u okolnim ulicama.

Skupina Čitaonice mohačkih Šokaca pod nazivom Poklade, već po običaju, na pokladni utorak, 21. veljače, prijepodne posjetila je djecu u vrtiću i učenike hrvatske skupine u osnovnoj školi, ali i socijalni dom. Nakon okupljanja u ranim popodnevnim satima i povorke bušara središtem grada, slijedilo je uobičajeno paljenje lomače i spaljivanje lijesa, odnosno poklada.

S. B.

Tamburaški sastav „Šokadija“ i ove je godine bio sveprisutan, pa i na čelu svečane povorke bušara u nedjelju

Na ispraćaju pokladnog lijesa na dunavskoj skeli

Mesopusno slavlje Dede-babe na Plajgoru

Dede-babe iz 1994. ljeta

Još jednom je bilo mesopusno slavlje Dede-babe na Plajgoru prošle nedilje, tako kako je htilo to biti svako ljeto, ali morem reći da je znan meru već judi došlo po ulica. Va svaki stan su je nutrapustili, tako smo se ćutili kot da bi bilo ovo još vekša svetačnost kot u projdući ljeti. Od stana do stana je vesela grupa išla jačuč „Dede-babe, guska nese jaje, korizma dohaje. Ki će s nami pirovati, nij ga triba milovati huj-huj!” Za šetnjom po selu se je nabralo malo jaj i već flošov vina, tako belo kot i črljeno. Kulturni dom se je napunio, kade su nas čekali grofuli ki su ovput zvanredno veliki bili, ali još su se svi pojili. Umjesto žive mužike smo pustili s cedejke jačke, ali i ovako nam je lipo bilo. Navečer smo išli tiho domom, puni ćutenja da smo bili ponovo skupa u razgovoru i jački.

Vince Hergović

Mali fašenki u Serdahelu nekada

Undanci su zakopali zimu

*Žganje mesopusne babe
i djeda je omekšalo vrime*

*Bivši undanski školari dobro su se ćutili
u ciganskoj ulogi*

Pozivnica u poštanski ladica (i na Facebooku) javila je zainteresiranim da undanski mesopust počinje 18. februara, u subotu, u 15 uri. Člani mjesne samouprave sa Hrvatskom samoupravom u Undi organiziraju ov običaj već četvrto ljeto, otkad su čuvarnica i škola zatvorili svoja vrata. Nekadašnji školari, ki su usput ditići, divojke, majke ili oci nastali, do danas se radu obliču – skupa sa svojom dicom – u neke maškare, shranu se za maske da po starom običaju, na ov način daju zbogom zimi.

Tako je to bilo i ovo otpodne. Za velikimi minusi i jakim, ostrim vjetrom ov dan je doprimio meko vrime za Undance. Veliko mnoštvo ljudi se je okupilo na trgu sela i neke smišne, nepoznate figure: Cigani, pastiri, vragi, miši, gusari, kauboji, traktoristi, medicinske sestre, Rehabilitarna undanska centrala, i cijela bolnička ordinacija sa svojim doktorima i specijalistima. Šaru povorku su peljali mesopusni djed i baba vrteći se na kotači. Tancali su kroz selo svoj zadnji tanac, a kada su se vratili, čekao je već na nje plamen ognja. Uz muzičku pratnju undanskih tamburašev/„pastirov“ hitili su mesopusne lutke na oganj, kade su se vrijeda pretvorili u plamen, da im užareno tijelo nudi sjanj i toplinu zimskoj okolini. Zakipljeno vino, friško pečene kolače svako ljeto uspješno nudu gledateljem organizatori. Sudionici i roditelji su uvečer u kulturnom domu u balu nastavili otpodnevno veselje.

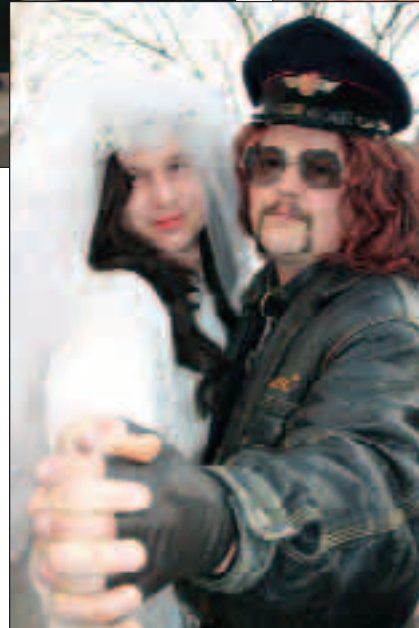
Marija Fülöp-Huljev

*Tamburaška grupa Veselih Gradišćancev
prati na pakao djeda i babu*

„Pomurski fašenki” ponovno u Pustari

Više od sto maska je hodalo po pustarskim ulicama 18. veljače na regionalnoj priredbi pomorskog fašnika. Pristigle su skupine iz hrvatskih okolnih naselja, neki su se obukli po skupinama, neki pojedinačno. Bilo gdje bi prošla povorka, mještani su svugdje nudili kuhano vino, žganicu, krafne i radovali se maškarama.

Četvrti put se organizira u Pustari Pomurski fašnik, regionalna priredba s kojom se obilježava običaj pomorskih poklada. Omiljena je to priredba na koju su i ove godine stigli „fašenki” iz Mlinaraca, Serdahela, Sepetnika, Petribe i Pustare. U pomurskim naseljima fašničko veselje prethodi „Lekovni četrtak”, koji žene nikako ne izostavljaju. I ove su se godine okupile u vinogradima od Šandorice do Kamanovih gorica, bez muškaraca, i dugo se veselile, a za nekoliko dana nastavile s muškarcima na fašniku s mnoštvo pomorskih Hrvata. Vještice, razne zvijeri, gejša, mumije, vragovi, anđeli, opatice, patuljci, dame iz renesansnog doba, mladoženje i razna čudna stvorenja okupljali su se kod doma kulture u pratnji bandista te krenuli po selu pozivajući gledatelje na zajedničko veselje u dom kulture. Ni mještani nisu bili nepripremljeni, fašenke su očekivali s kuhanim vinom, žganicom, krafnama, pogačama.

Starije su se žene najviše veselile tradicionalnim maskama, kada se muškarac obuče za mladenku, pa se odigrava svadba, to ih je prisjećalo na stara fašnička veselja, jer tada su se do fašnika mlade djevojke trebale vjenčati, a koje nisu, njih su izrugivali ovim običajem. Tako su „prepovedale Pustarčice”:

– Da smo bila deca, za fašenke smo se sprajile na večer, onda išče bila i šterčija pak smo rada išle kaj bomo dobile fanke, pak i malo vinčeca. Vek smo nesle kuhače, pak smo na to deli fanke. Sprajile smo se tak kaj nas nišče neje znal prepoznat. Pri hiži nikaj nesmo govorile kaj ne bi znali što smo. Onda so nas petali kaj bi znali što smo. Vu pustar-

skoj krčmi vek je bilo mulatovanje za fašenk, ono je bilo jako dobro. I ovo nam se jako vidi kaj dojdju iz drugih sel, veliko je veselje, rada pomoremo kuhate, pak peče, lepo nam je kaj se vesele i mladi – kazale su članice pjevačkoga zbora.

Nakon povorke sudionici fašnika opet su se vratili k domu kulture, gdje ih je pozdravila Biserka Kiš, predsjednica pustarske Hrvatske samouprave, i ukratko se prisjećala fašničkog običaja. Zatim su članice pjevačkoga zbora iz Pustare predstavile program pompon-djevojaka, a članovi Pjevačkoga zbora iz Serdahela obučene u opatičku haljinu prikazali šalji-vi igrokaz s mnogo pomorskih popijevaka što je publika nagradila burnim pljeskom. U mnoštvu maska jedan od najtradicionalnijih i najupadljivijih bila je krinka Serdahelca Jože Völgya:

– Već četvrti put se organizira taj fašnik u

Pustari u mome rodnom selu i čuo sam da je jako dobra atmosfera, tu su mi i prijatelji, rodbina pa se jako dobro osjećamo. Do sada svake godine sam se pripremao na ovu priredbu, ali zbog posla nisam imao vremena, sada sam odlučio da ću svakako sudjelovati s obitelji i dobro se provesti. Obukao sam se u mladu, jer je baš fora da muškarac bude u ženskoj odjeći. Iskopao sam iz maminog ormara njezinu vjenčanicu i izgleda da mi dobro stoji, mislim da smo s partnerom imali uspjeha. U moje vrijeme, kada sam bio dječak, već nisu išli po selu mali fašenki, baš sam sretan što su taj običaj obnovili i da i moj šestogodišnji sin uživa. Ja ću svakako nastojati da mi sin nauči hrvatski jezik i da upozna sve vrednote hrvatske kulture i običaja – reče gospodin Völgyi.

Organizatori su se pobrinuli da zabava traje do sitnih uri.

Beta

Šarenilo maska

Koljnofci na Grobniku i ričkon karnevalu

Va organizaciji Čakavske katedre z Šoprona i Društva Hrvati, 18.–19. veljače boravila je skupina najveć mladih Gradišćanin z Koljnofa, Šoprona i Bizonje na poznaton i va svitu priznaton ričkon karnevalu čija j' završnica bila upravo ovasti vikend. Prošlih let Koljnofci su već putih bili gjedat rički karneval, a ovasti put odlučili su se aktivno predstaviti i prezentirat ko sudionici 29. međunarodne maškarane ričke povorke.

Dolazak na Gromišćinu bil je sobotu, 18. veljače, va jutarnjih satih. Dočekali su ih Gromičani i pomogli pri smještaju ki je bil va hotelu Jadran na lipoj primorskoj lokaciji va centru Rike. Poslije doručka započelo je razgjedavanje maškaranih događajih kih je bilo čuda va ovon zadnjen maškaranon vikendu pred Pepelnicu. Najprvo su Koljnofci pogjedali tradicionalni maškarani Rally Pariz–Bakar ki je parodija na svitski poznatu sportsku manifestaciju. To je karavana maštovitih maškaranih autih i alegorijskih kol ka uz zabavu pokažuju i zavidno vozačko umijeće. Posjetili su i Turističku zajednicu grada Rike ka je sufinancirala njihov boravak na karne-

Pred kipon pape Ivana Pavla Drugoga

Bartola va Cerniku. Tamo su Gradišćanci bili pozdravjeni od strane načelnikih dvih gromiških općin, Čavje i Jelenja, predstavnikih Čakavske katedre za Gromišćinu i cerniškoga plovana, velečasnoga Petra Zebe. Uz tradicionalni gromiški obed – jačmik i fažol i neizostavnu palentu konpiricu, dogovoreni su i predloženi niki obostrano korisni projekti i produbljanje suradnje ka je zasad vrlo plodonosna. Poslije obeda posjećen je Grobnik, stari frankopanski kaštel, i crikva Sv. Filipa i Jakova ka je stara priko 900 let. Kako j' Grobnik bastion čakavštine va Primorju i Hrvatskoj, tako su Gradišćanci sa svojim starohrvatskimi dijalektimi pobrali velike simpatije i naklonost sih s kimi su se ovdi sreli.

Maškarana kunpanija z sela Pašca organizirala j' k večeru za prijatelji z Koljnofa prijam i druženje va tradicionalnoj primorskoj konobi uz živu mesopusnu muziku, tanac, potresujku i pjesmu. Lipo j' bilo proveselit se z prijatelji ki su zajedno svečevali i na hrvatskon balu Koljnofi pred misec dan. Maškare va Pašcu su jedne od najboljih organizatorih zabav i koreografij va mesopusnon vrimenu, a imaju i prepoznatljivu Pašćansku polku ka je jedna od najpoznatijih pjesam ričkog karnevala. Interesantno j' da j' ovogodišnja njihova tema na ričkon karnevalu bila Pašćanski trsi i imela j' dodirnih točak z koljnofskun temun ka je bila Trgadba. Poslije subotnje večere Gradišćanci su pohodili maškarani tanci va

Štrabanci su zasvirali i va centru grada

valu i pomogla va tehničkin i organizacijskin detaljin okoli glavnih maškaranih događajih. Direktor zajednice Petar Škarpa dodilil in je i poseban poklon i zahvalnicu ko predstavnicin z Mađarske ki su pridonesli međunarodnon ugođaju i promociji ričkoga karnevala va Gradišću. Uslijedilo je kratko razgledavanji centra grada Rike, va koj je održana i maškarana međunarodna dičja povorka sa priko 5000 dice, nakon čega su Koljnofci posjetili Trsat, najveće marijansko svetište va Hrvatskon primorju. Pred franjevačkun crikvun pogjedali su i Kapelu zavjetnih darih Majki Božjoj Trsatskoj, pogjedali i slikali se pred kipon pape Ivana Pavla II. ki je na svojen pastoralnon putovanju pohodil Riku 2003. Na Trsatu je i čuvena Gradina od ke puca lip pogled na celi Kvarner i Istru, a kako je vrime bilo lipo, panorama je bila oku jako ugodna.

Sa Trsata krenuli su na Gromišćinu kadi j' bil organiziran obed i druženji va Župi Sv.

Nediju su Koljnofci krenuli na velu 29. međunarodnu maškaranu povorku

Pripremljena je i koreografija uz tradicionalnu gradišćansku jačku Vince, vince

čavjanskon domu kulture ki zadnji mesopusni vikend nose ime Gromiška noć i uvod su va velu finalnu povorku ričkoga karnevala. Štrabanci, mladi gradišćanski tanburaši, su se tokon celoga dana višestruko i neumorno predstavljali svirkun ka je rasplesala i raspjevala prisutne maškare na svakom koraku.

Nediju su Koljnofci krenuli na velu 29. međunarodnu maškaranu povorku ka j' star-

Prva hrvatska misica u Mađarskoj, Mirjana Grubić, je bila zaštitni znak Koljnofcev

Koljnofci su se predstavili z temun Koljnofska trgadba kadi su prikazali bogatu tradiciju vinogradarskoga kraja Šoprona i okolice. Na alegorijskimi koli ke j' osmislel Janoš Pinezić dominirala je vrdirska kućica sa vrdirom, pucanje karbitnimi limenkami, a gledatelji tokon cele povorke imeli su priliku i kušati dobro koljnofsko vino. Pripremljena je i koreografija uz tradicionalnu gradišćansku jačku Vince, vince. Rički karneval svake godine pohodi sve veći broj turista iz Mađarske, pak su oni na nekoliko mjesta pozdravili Koljnofske maškare, prvu gradišćansku grupu koja je aktivno učestvovala na svečanoj povorci ričkog karnevala i promovirala Gradišćanske Hrvate. Maškarani vikend prepun događanjih vesela skupina z Koljnofa finila j' kad je finil karneval. Krenuli su svojen domu praćeni žejun sih Grobničanih da se strefimo opet dođuće leto na jubilaron 30. ričkon karnevalu.

Marin Relja

Foto: Gordana Saršon

Samo veselo...

Rički karneval nima para, ni ja

tala točno na polne. Va svečanon mimohodu po ričkih ulicah prodefiliralo j' okolo devet i pol tisuć maškar ke su bile organizirane va 98 maškaranih grup. Ovogodišnja povorka je bila rekordna po broju alegorijskih kol kih je bilo priko 70.

Glavni organizator koljnofskoga boravka va Hrvatskoj, Marin Relja (sprava drugi) z koljnofskimi prijatelji

Ludilo – je rekao Marko Pajrić, glavni junak na voj slici

Gusti i nepropustljivi četarski fašenjski dani

Dani pred Čistom srijedom, posebno za Četarce su bili gusti ali i nepropustljivi. Za Četarce ki su u subotu organizirali u Sambotelu najveći Hrvatski bal Gradišća, a vraćajući se domom, već u pondiljak jačka i dobro raspoloženje je s mladinom pohodilo četarsku Goru. Otpri su se vrata pivnic, pilo i jilo se, a utorak je bilo obavezno se oblići u najlpiše muško rublje, staviti kravatu, a i škrljaču na glavu. Dičaki su išli po staroj navadi divičicam rozmarin brati. Mladu brigadu u pratnji šikih muzičarova i mi smo odsprohodili najprlje Takačevim.

Daleko se čuje jačka, dokle nas gazda Zoltan pozove nutra u stan, koji je po redu treći ovoj povorki. Obilni stoli skoro da se ne srušu pod jilom i pilom. Kći Evelyn jur u hiži meće rozmarin i iz krep-papiroša napravljene ruže. Iako joj brat jur ljeta dugo ide rozmarin brati, k sridnjoškolkii u Sambotelu su prvi put došli junaki. Mati, Orsolya Takač, rodnom iz Turna, povida da im se jako vidi ov hrvatski običaj, na kojega su se od rane zore ona i divičice ter pozvane žene pripravljale. Gizdavo nabraja cijeli jelovnik fanjskih falatova, iz česa se moru izbirati gosti pri stolu, a nje muž stalno nuka vino i žgano – *Ovi su takovi dani, piti i jesti se mora* – vikne domaćin i nam ženam napunjuje kupicu sa žganom. Čaba Pock, kum iz Hrvatskih Šic je skočio sa ženom i sinom simo pomoći. – *Ufamo se da ćemo još dugo-dugo ov običaj ovde imati. Što je bilo, to naj bude i naj ostane, ja nek tako velim da se veselimo i od generacije do generacije da ovo dalje projde. Ali zato mi srce boli da će se naš lipi jezik izgubiti. Piti i jesti nigdar neće biti problem, a sutra ćemo se čistiti* – okrene iz tuđe rič u šalu Šičanin. Još jedan tanac, jer se šika obrnuti brižne žene pred hižom, ispije se i putna kupica, a na ulici oko lipo poredjeni škrljača se odvije kolo, vliče se jačka. Još tričetire hiže pak smo pri Šallerovi. Pri otpri lisa, zvanaredno lipa studentica u Budimpešti, Kristina stoji, u društvu svojega cucka Camille. Hrabrijii dičaki i kušnu lipoticu. Otac Joško, ki je i predsjednik mjesne Hrvatske samouprave srdačno invitira šereg nutra dalje. Žena mu Anica nosi tanjure, pozdravlja dičake, smije se. Scena je ista kot u prvom stanu. Škrljače se kinču, dičaki jedu i piju a najpr

Evelyn i mati Orsolya Takač skupa su se veselile gostom

dojde i lipi stari pozdrav iz koreografije Četarski fašnjak, ku su velikim uspjehom predstavili na sambotelskom balu folkloriši Četarci. – *Ov običaj u Gornjem Četaru ja mislim da je za svakoga jako važan i željimo si ga obdržati tako dugo, kako se nek more. Ja sam rodnom iz Narde, ali sam čula od mojega muža matere da to je bilo sramota u nje dob, ako dičaki nisu prošli k divojkam.*

Svirači su i ljetos dospili iz Hrvatskih Šic

Zadnji tanac pri Šallerovi

I to je ostalo da lisu moramo otpri čisto da oni moru dojtii nutra jačuć i tancajuć. Rekli su da je bilo varkada i takovoga da je divičica otpri, a dičaki nisu prošli zbog nekog nespo razuma nutra. To je još vekšii sram bio. Moram reći da ovdekar u Četaru ovi mladi, ova generacija sve skupa djela. Svakamo idu skupa i ufam se jako da kad oni budu tako stari kot smo mi sada, i njeva dica će ov običaj još dalje nositi. Čujemo i to da na već mjesti je branje rozmarina ali ja mislim da u ovakovoj formi nigdir nij' ostao kot ovdekar. Bilo je takovoga vrimenta da su rekli da se običaj ne more već dalje držati, jer je bilo malo divičic, ali viker je bilo nekako. Je bilo ljeta kad su nek tri hiže imali dičaki, a bilo je da su petnaest imali. Viker je takovih mladih ki se boru pak trsu za to da ostane ov običaj – je nam povidala Ana Šaller, ka je ujedno i predsjednica HKD-a Četarci. David Feigl po

sedmi put, a Tivadar Čeri po osmi put su došli u pohod divojkam. I njim je važno branje rozmarina, velu da s tim se mladi skupaskovaju, i po ovom se vidi, kako selo skupadrži. Priznaju da zato pri jačenju ugarske pjesme jur bolje ležu i manje im ide hrvatski jezik, ali svako lje to se obečuje da dojdii put ćemo viditi i čuti i na tom polju pravo čudo. U pratnji smiha mi komentiraju kitice na škrljači. Ki najveć črljenih ružova ima, ta se najbolje vidi divičicam. Ne moremo prikskočiti pitanje, što je onda nagrada toga dičaka ki pobjeduje. Šalno mi odhitu: – *Divičica!* Još jedan tanac pred hižom, pod ranoprotuličnim suncem i povorka dalje krene. Kade je još večer, študiramo se. Donidob moraju još posjetiti pet stanov, krčmu i restoran Pezi. Tako mine dika još jednoga fašenjskoga utorka u ovom južnogradišćanskom naselju.

-Tih-